

Województwo
Śląskie

WOM Rybnik

Nr 3-4 (62-63) 2023
ISSN 1899-7619

kwartalnik pedagogiczno-społeczny

DIALOG EDUKACYJNY

Dorota Kuś – Portret Wisławy Szymborskiej

Szkoła Podstawowa nr 23 w Jastrzębiu-Zdroju

Praca wykonana w ramach konkursu

„Szalik, czyli Wisława Szymborska dla dzieci”

zorganizowanego przez RODN i IP „WOM” w Rybniku

DIALOG EDUKACYJNY RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Kwartalnik pedagogiczno-społeczny

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Dyrektor
mgr Sylwia Bloch
kz@wom.edu.pl

Wicedyrektor
mgr Jolanta Grzesiak
wp@wom.edu.pl

Pracownia doskonalenia i dydaktyki:

mgr Sylwia Krause
s.krause@wom.edu.pl
mgr Anna Ogrodnik
eko@wom.edu.pl
mgr Małgorzata Pyszny
m.pyszny@wom.edu.pl
mgr Wioleta Dudziak-Radecka
w.dudziak-radecka@wom.edu.pl
mgr Joanna Komorek
j.komorek@wom.edu.pl
mgr Mirela Szymczak
m.szymczak@wom.edu.pl

Pracownia wspierania kadry kierowniczej i doradztwa metodycznego:

mgr Beata Szoltysek
b.szoltysek@wom.edu.pl
mgr Jerzy Maduzia
j.maduzia@wom.edu.pl
mgr Mariola Gajek-Czapla
pedagogika@wom.edu.pl
dr Urszula Warczok
u.warczok@wom.edu.pl
mgr Alojzy Zimończyk
geo@wom.edu.pl

Pracownia edukacji informatycznej i nauczania na odległość:

mgr Sabina Ficek
s.ficek@wom.edu.pl
dr Katarzyna Wróbel
k.wrobel@wom.edu.pl
dr Maria Kołoch
m.koloch@wom.edu.pl
mgr Tomasz Stadnicki
it@wom.edu.pl
mgr Anna Krzyżanowska
a.krzyzanowska@wom.edu.pl
mgr Ewa Majchrzak
e.majchrzak@wom.edu.pl

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku jest jedną z pięciu w województwie publicznych placówek doskonalenia nauczycieli.

PROMUJEMY INNOWACYJNOŚĆ...

Promujemy innowacyjność, nowoczesne metody nauczania, techniki i technologie, nowinki edukacyjne i autonomię pracy nauczyciela, pozostając w zgodzie z priorytetami Ministra Edukacji Narodowej, Śląskiego Kuratora Oświaty, standardami Rady Europy, pogłębiając nasze pasje i wytyczając nowe ścieżki.

POMAGAMY NAUCZYCIELOM...

Pomagamy nauczycielom, dyrektorom szkół, radom pedagogicznym i doradcom metodycznym we wprowadzaniu nowego wymiaru do polskiej edukacji oraz podniesieniu jakości i efektywności nauczania, oferując szkolenia na najwyższym poziomie merytorycznym, dydaktycznym i technicznym.

ZAPEWNIAMY ORGANIZACJĘ...

Zapewniamy organizację różnorodnych form współpracy oraz wymiany doświadczeń, w tym konferencji i seminariów.

ZASPOKAJAMY I ROZWIJAMY...

Zaspokajamy i rozwijamy potrzeby czytelnicze nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych oraz oświatowych.

DIALOG EDUKACYJNY

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Doskonalenia
Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej
„WOM” w Rybniku
tel.: 32 424 74 72

Redaguje zespół konsultantów

RODN i IP „WOM”
redaktor prowadzący:
Sylwia Bloch
korekta:
Beata Szoltysek

Adres redakcji:

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4A
tel.: 32 424 73 84
tel.: 32 424 74 72
e-mail: info@wom.edu.pl

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów w nadesłanych tekstach. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Szanowni Czytelnicy!

Organizacja EuroScience, we współpracy z Komisją Europejską, przyznała Katowicom zaszczytny tytuł Europejskiego Miasta Nauki 2024. Sejmik Województwa Śląskiego, ogłaszając rok 2023 Rokiem Nauki w naszym województwie, zainspirował nas do podjęcia szeregu inicjatyw, wśród których należy wymienić m.in.:

1. seminarium dla nauczycieli inaugurujące projekt „Przedszkole-pracownia wielkiej wyobraźni”;
2. wojewódzki konkurs plastyczno-techniczny „W blasku wynalazków”;
3. wojewódzki konkurs plastyczno-językowy „Odkrycia naukowe w moim życiu” („Scientific inventions in my life”/” Die Entdeckungen in meinem Leben”);
4. wykłady dla nauczycieli: „Interdyscyplinarne lekcje przyrody z wykorzystaniem technologii IT”, „Motyw węgla w łączeniu treści programowych z różnych przedmiotów – jak nauczyciele mogą współpracować w szkole?”, „Jak zainteresować przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych naukami ścisłymi?”

Serdecznie dziękujemy wszystkim Nauczycielom, którzy aktywnie uczestniczyli w powyższych wydarzeniach. Mając na uwadze fakt, że Rok 2023 był również (ogłoszonym przez Komisję Europejską) Europejskim Rokiem Umiejętności, z całą pewnością w znacznym stopniu wpłynęli oni na rozwój u swoich uczniów i wychowanków umiejętności związanych z kreatywnością i innowacyjnością, wielojęzycznością, na rozwój umiejętności w zakresie technologii i inżynierii, wykorzystania zdobytej wiedzy, pracy zespołowej i innych.

Naszym celem w Roku Nauki stało się również popularyzowanie wśród dzieci i młodzieży wiedzy na temat polskich naukowców i ich wynalazków. Opracowaliśmy i wydaliśmy materiały dydaktyczne (w tym m.in. puzzle i opowiadania) realizując projekt „Mali-wielcy naukowcy”. Materiały prześlemy nauczycielom nieodpłatnie na planowej na marzec 2024 roku konferencji. Informację o niej znajdziecie Państwo w kalendarzu szkoleń na naszej stronie www.wom.edu.pl oraz na naszym profilu FB. Serdecznie zapraszamy!

Sylwia Bloch
dyrektor RODN i IP „WOM” w Rybniku

SPIS TREŚCI

2023 – ROK WISŁAWY SZYMBORSKIEJ	4
„ODKRYCIA NAUKOWE W MOIM ŻYCIU Scientific inventions in my life Die Entdeckungen in meinem Leben”	9
KUCHNIA KRÓLÓW	12
W SPOKOJU KWITNIE PORZĄDEK	19
EDUKACJA MEDIALNA W SZKOLE – potrzeba kształtowania świadomego społeczeństwa cyfrowego	22
WSPÓŁCZESNE WYZWANIA I REKOMENDACJE dla wychowania, profilaktyki i ochrony zdrowia psychicznego	25
O TYM, JAK POWSTAWAŁA PRACOWNIA TECHNIKI w Zespole Szkolno- -Przedszkolnym nr 4 w Rybniku	29
„CZYM SKORUPKA ZA MŁODU...” – II edycja Ogólnopolskiego Projektu Edukacyjnego rusza w tym roku szkolnym (2023/24)	39
MIĘDZYNARODOWA ZIELONA FLAGA zaprasza szkoły do udziału w programie EcoSchools	42
„GDY SPOTYKASZ WSZECHOBECNĄ CISZĘ...”	44
SILVA RERUM. Język łaciński i kultura antyczna drogą do zrozumienia dziedzictwa cywilizacyjnego Europy	46
WPROWADZENIE ELEMENTÓW PEDAGOGIKI MONTESSORI W GRUPIE PRZEDSZKOLNEJ – pomysł na realizację innowacji pedagogicznej	48
PER ASPERA AD ASTRA – podsumowanie projektu	53
„ABC EMPATII” – WSPOMNIENIA Z KONFERENCJI	54

Beata Szołtysek, Małgorzata Pyszny

2023 – ROK WISŁAWY SZYMBORSKIEJ

Senat Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2023 rokiem Wisławy Szymborskiej. W wydarzenia związane z obchodami tego roku włączyło się wiele instytucji kulturalnych, w tym Fundacja Wisławy Szymborskiej. RODN i IP „WOM” zaproponował nauczycielom szkolenie „W poszukiwaniu czytelnika. Czas na ciekawą lekturę uzupełniającą w szkole podstawowej !”, w ramach którego omówiona została m.in. książka popularyzująca Noblistkę pt. „Szalik. O Wisławie Szymborskiej dla dzieci” autorstwa Michała Rusinka, jej wieloletniego sekretarza. Zaproponowaliśmy też konkurs z okazji obchodów Roku Szymborskiej.

„Szalik, czyli Wisława Szymborska dla dzieci” to autorski projekt RODN i IP „WOM” w Rybniku, który miał na celu rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży szkół podstawowych z terenu województwa śląskiego, uczczenie ROKU SZYMBORSKIEJ w Polsce, wspieranie nauczycieli promujących czytelnictwo w sferze dydaktycznej i metodycznej. W pierwszym etapie nauczyciele języka polskiego lub bibliotekarze mieli przeprowadzić w szkołach zajęcia (w dowolnej formie) poświęcone Wisławie Szymborskiej (projekty, wystawy, pogadanki, lekcje, konkursy, wycieczki, zabawy literackie, projekcje filmów, czytanie książek, analizy wierszy), a następnie przesłać informacje o przeprowadzonych działaniach oraz nazwiska dwóch uczniów, którzy wyróżnili się w etapie szkolnym. Ci uczniowie wzięli udział w drugim etapie – teście online bazującym na treści książki Michała Rusinka. Do konkursu zgłosiło się 18 szkół, a do części testowej zakwalifikowało się 36 uczestników, którzy 7 grudnia 2023 r. o tej samej porze rozpoczęli zmagania z pytaniami konkursowymi. Dodatkowym kryterium był czas rozwiązania testu. Uczniowie byli wyśmienicie przygotowani i aż dziesięcioro z nich zdobyło 100% punktów, a najlepsza uczestniczka rozwiązała poprawnie test w 5 minut 23 sekundy. Gratulujemy wszystkim, którzy wzięli udział w konkursie – poziom był bardzo

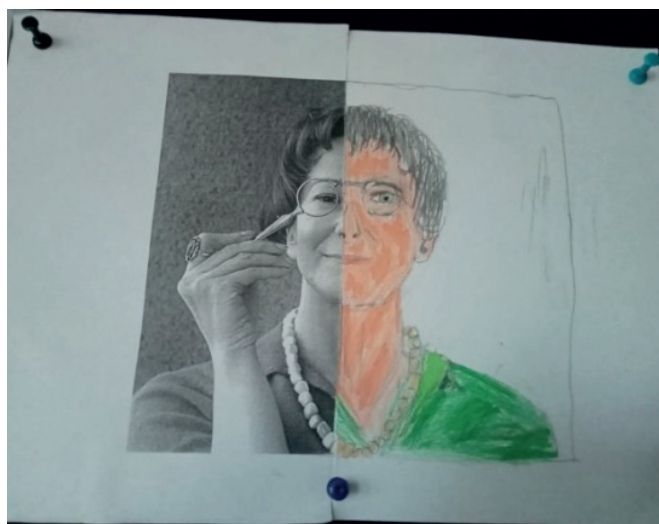
wysoki! Jeżeli macie ochotę spróbować swoich sił w teście, publikujemy dla Was pytania. Oceńcie sami, ile wiecie o Wisławie Szymborskiej. Jeżeli poprzedzicie jego rozwiązanie lekturą „Szalika...” Michała Rusinka – sukces gwarantowany. W obchody roku sławnej Noblistki włączył się m.in. Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 11 z Rybnika. Oprócz lekcji tematycznych poświęconych poetce, jej życiu i twórczości zorganizowano tam konkurs recytatorski wierszy Wisławy Szymborskiej a dodatkowo dwie uczennice wzięły udział w konkursie wiedzy o poetce, pt. „Szalik, czyli Wisława Szymborska dla dzieci”, w którym to jedna z nich zdobyła wyróżnienie. Ponadto na korytarzu szkolnym przygotowano gazetkę poświęconą Noblistce, a szkołę przyozdobiły podobizny poetki, które możecie zobaczyć również tu. Były to prace klas czwartych wykonane w technice kolażu. Uczniowie poznali dwa oblicza poetki – sławnej Noblistki i ciepłej starszej pani, o której krążą różnej treści anegdoty.

7 września odbyło się w Bibliotece Miejskiej w Rybniku spotkanie z Michałem Rusinkiem. Było pełne żartów i sentymentalnej zadumy, okraszzone ciepłym poczuciem humoru we wspomnieniach jej sekretarza. Powiedział m.in., że „Szymborska nie moralizuje. To jest poezja na niepewne czasy. Zadaje pytania, albo nakłania nas do zadawania pytań”. W jego wspomnieniach znalazło się wiele anegdot:

*„Proszę fotografować co drugą zmarszczkę”
(Szymborska do fotoreportera).*

Rusinek miał jej przekazać pytanie, kto jej zdaniem wygra Mundial. Powiedziała, że od kiedy Szombierki Bytom spadły z I ligi, przestała się interesować futbolem.

„Przepraszam, czy Pani to Pani?” (sytuacja „po Noblu”, kiedy stała się rozpoznawalna i podszedł do niej nieznajomy, niepewny, czy ma przed sobą poetkę).

Sytuacja w restauracji

Nieznajomy: „Ja Panią znam. Pani napisała »Placówkę«”.

Szymborska: „Poniekąd”.

Narysowała kiedyś przekrój bekonu, żeby Rusinek kupił właściwy produkt.

Kiedyś otworzyła Rusinkowi drzwi dopiero po długim oczekiwaniu i alarmie na telefon stacjonarny poetki, stwierdziła, że nie słyszała dzwonka, bo oglądała film niemy ;).

Urodziny obchodziła „z daleka” ;)

Miała sentyment do kiczu, wyrafinowanego kiczu.

Uważała, że książki muszą oddychać i robiła „przerwy” na półkach, gdzie coś dziwnego wstawiała.

Miała zwyczaj organizowania loteryjek z przedmiotów, które dostawała od znajomych, znających jej zamiłowanie do dziwnych, kiczowatych rzeczy. Miłosz po wydaniu „Traktatu teologicznego” wylosował kropidło.

Ceniła Miłosza i trochę się go bała. Napisała o nim felieton „Onieśmielenie”.

Szymborska doskonale czytała swoje wiersze. Nie lubiła, jak aktorzy czytali jej poezje. Czasami, kiedy ktoś czytał ze zbyt wielką emfazą, mówiła „To może ja”. Twierdziła, że te wiersze trzeba czytać „jakby się myślało”.

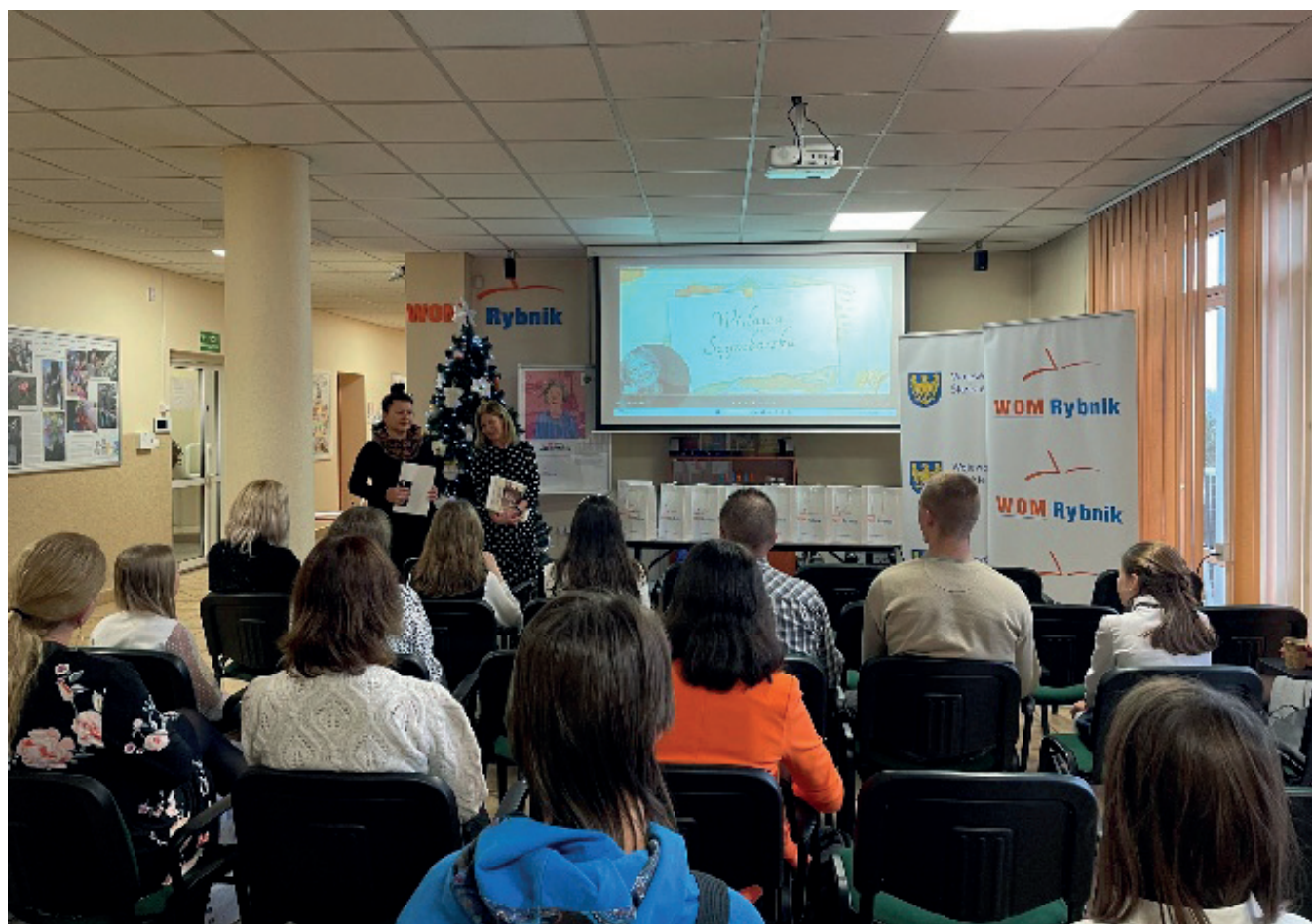
„Mała dziewczynka ściąga obrus” - pomysł narodził się w autentycznej sytuacji. Rusinek miał nakarmić córkę o 10.00, jak zwykle, ale zadzwoniła Szymborska. Musiał przejść do drugiego pokoju i w tym czasie córka, roczna wtedy, ściągnęła obrus i wszystko runęło. On wrzasnął, a Szymborska stwierdziła „to dobry temat na wiersz” i odłożyła słuchawkę. Niedługo potem ukazał się wiersz „Mała dziewczynka ściąga obrus”.

Kiedy ją odwoził do Zaiksu na wczasy, zapytał, czy jej tam mężczyźni nie nagabują, a ona na to: „Nie, nie, tam są równolatki Tuwima, oni się z gówniarami nie zadają”.

Była na obronie doktoratu Rusinka i sparaliżowała całą radę uniwersytecką.

Kiedy zapytała co u niego, a on pochwalił się, jak dużo napisał, stwierdziła, że „tyle pisali dotychczas tylko grafomani”.

Z tych anegdot wyłania się obraz daleki od koturnowego portretu Noblistki – ludzki, ciepły, a jednocześnie pokazujący jej dystans do siebie i pełne namysłu zaciekawienia życiem.

„Nic dwa razy się nie zdarza...”. 14 grudnia 2023 roku gościliśmy w RODN i IP WOM w Rybniku laureatów wojewódzkiego konkursu „Szalik, czyli Wisława Szymborska dla dzieci”. Laureaci konkursu otrzymali pamiątkowe dyplomy, książki i upominki. Wszyscy zebrani mogli wzbogacić swą wiedzę dotyczącą naszej wspaniałej poetki i felietonistki. W konkursie wzięła również udział Szkoła Podstawowa Specjalna nr 23 w Jastrzębiu-Zdroju, której uczennica wykonała na etapie szkolnym piękny portret Wisławy Szymborskiej. Możecie go podziwiać na okładce naszego kwartalnika.

Serdecznie gratulujemy wyróżnionym uczniom i nauczycielom!

Test konkursowy

- Wisława Szymborska urodziła się pomiędzy dwoma miastami:
 - Kórnikiem i Pcimiem,
 - Krakowem i Wieliczką,
 - Bninem i Kórnikiem.
- Poetka otrzymała podczas chrztu dwa imiona: Maria Wisława. Wkrótce rodzice zamienili te imiona miejscami i od tego czasu nazywała się Wisława Maria, ale w szkole koleżanki mówiły do niej „Ichna”, co jest zdrobnieniem od imienia
- Wisława szybko nauczyła się pisać i czytać. Jako mała dziewczynka pisała krótkie wierszyki, za które tata płacił jej po 20 groszy.
 - Prawda;
 - Fałsz.
- Mała Wisława uwielbiała słuchać bajek i kazała je sobie często czytać. Podobno pod wpływem bajek
 - całowała żaby, żeby sprawdzić, czy zamieniają się w księcia,
 - przebierała się w balowe suknie, udając księżniczki,
 - udawała, że jest krasnoludkiem.
- Wisława Szymborską prawdopodobnie odziedziczyła talent pisarski po swoim:
 - ojcu,
 - dziadku,
 - wujku.
- Jako mała dziewczynka Wisława chciała pisać grube i wielotomowe powieści, ale szybko kończył się jej zapas. Zachował się tylko jeden początek powieści, która miała być zatytułowana:
 - „Śmiertelny strzał z rewolweru”,
 - „Błysk rewolweru”,
 - „Błysk rewolwru”.
- Jako mała dziewczynka Wisława często chodziła z koleżankami do kina „Uciecha” i marzyła o byciu prawdziwą gwiazdą filmową.
 - Prawda;
 - Fałsz.
- Każdy czegoś się boi. Jako dorosła poetka napisała nawet o tym wiersz, który zaczynał się tak: „Dobrze z dzieciństwa pamiętam ten lęk. Omijałam „Czego tak bardzo bała się mała Wisława? Co omijała?”.
.....
- Koleżanka z klasy przewidziała w kronice szkolnej, że Wisława Szymborska otrzyma Nagrodę Nobla.
 - Prawda;
 - Fałsz.
- Kiedy Wisława chodziła do gimnazjum, wybuchła wojna. Zamknięto szkoły, nauka była zabroniona, ale przyszła poetka uczyła się dalej. Jak organizowano wtedy naukę?
.....
.....
- Pierwszy poważny wiersz napisała Wisława Szymborska zaraz po wojnie. Kiedy szła z tym wierszem do drukarni, postanowiła, że nawet jeśli go nie wydrukują, zostanie poetką.
 - Prawda;
 - Fałsz.
- Wisława Szymborska miała bardzo niewyraźny charakter pisma i nie miała w ogóle talentu plastycznego.
 - Prawda;
 - Fałsz.
- Wyobraź sobie dom, w którym mieszkają same pisarki i pisarze. W takim domu można się wiele nauczyć o pisaniu. Jak nazywał się taki dom, w którym zamieszkała młoda poetka?
 - Dom Pisarzy,
 - Dom Literatów.
- Uzupełnij wiersz Wisławy Szymborskiej pasującym wyrazem (podpowiedź: wyraz musi się rymować z tym, który jest na końcu pierwszego wersu).

*Ambitnemu hodowcy w Łobzowie
rosła bujnie pietruszka na*

*Ekolodzy pospołu
zrywali ją do rosołu,*

bo pietruszka to samo zdrowie.

15. Po wizycie w pewnej restauracji Wisława Szymborska wymyśliła nowy gatunek literacki. Były to krótkie wierszyki ostrzegające przed różnymi niedobrymi daniami, np.

*„Lepiej w głowę dostać drągiem,
Niż się tutaj raczyć pstrągiem”.*

Nazwała te wiersze

- a) zlepieńcami,
b) lepiejami.
16. Szymborska lubiła udzielać wywiadów.
a) Prawda;
b) Fałsz.
17. Najważniejszym przedmiotem we wszystkich mieszkaniach Szymborskiej był:
a) stół do pisania,
b) kosz na śmieci,
c) fotel do czytania.
18. Kiedy Wisława Szymborska dostała Nagrodę Nobla, niektórzy dziwili się, że tak mało wierszy napisała. Było ich wtedy około:
a) 50,

b) 200,

c) 500.

19. Wisława Szymborska bardzo długo pracowała nad wierszami - czasem kilka tygodni, a czasem nawet kilka lat.

a) Prawda;

b) Fałsz.

20. Żeby się bawić według pomysłu Szymborskiej w „zielonego trupa” wystarczy napisać krótkie opowiadanie, w którym nie będzie i poprosić innych, żeby wymyślili najdziwniejsze, jakie przyjdą im do głowy i wpisać je w puste miejsca, a potem przeczytać całe opowiadanie na głos.

Czego nie może być w tym opowiadaniu? Co mają wymyślać uczestnicy zabawy?

.....
.....

Kiedy już odpowiecie na pytania, możecie sprawdzić odpowiedzi na końcowej stronie naszego kwartalnika ☺

mgr Beata Szoltysek,
mgr Małgorzata Pyszny

– nauczycielki-konsultantki RODN i IP „WOM” w Rybniku

Izabela Gojny, Maria Gołąbek

„ODKRYCIA NAUKOWE W MOIM ŻYCIU Scientific inventions in my life Die Entdeckungen in meinem Leben”

W poniedziałkowy poranek – 13 listopada 2023 r. miała miejsce długo wyczekiwana Gala Finałowa II WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU PLASTYCZNO-JĘZYKOWEGO pod tytułem „Odkrycia naukowe w moim życiu. Scientific inventions in my life. Die Entdeckungen in meinem Leben”.

Niezwykłe inspirujące wydarzenie zgromadziło finalistów wybranych spośród autorów 214 barwnych i bardzo pomysłowych prac, dostarczonych z odległych zakątków województwa śląskiego. Po intensywnych dyskusjach i wielu pełnych zaangażowania dniach, wybrano dziesięciu wyjątkowych finalistów

**Gala Finałowa
II WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU
PLASTYCZNO-JĘZYKOWEGO**

“Odkrycia naukowe w moim życiu.
Scientific inventions
in my life.
Die Entdeckungen in meinem
Leben.”

KATEGORIA: 1-3

**Gala Finałowa
II WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU
PLASTYCZNO-JĘZYKOWEGO**

“Odkrycia naukowe w moim życiu.
Scientific inventions
in my life.
Die Entdeckungen in meinem
Leben.”

KATEGORIA: 4-6

Gala Finałowa II WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU PLASTYCZNO-JĘZYKOWEGO

“Odkrycia naukowe w moim życiu.
Scientific inventions
in my life.
Die Entdeckungen in meinem
Leben.”

KATEGORIA: 7-8

w każdej z kategorii wiekowej, co pokazuje wysoki poziom i trudność w podejmowaniu decyzji dla jury.

Podczas prezentacji finałowej, uczestnicy pozytywnie zaskoczyli swoją wszechstronnością, prezentując prace zarówno w języku angielskim, jak i niemieckim, co jest wyrazem ich biegłości w opanowaniu języka, otwartości i odwagi w komunikacji i wszechstronności.

Warto zauważyć, że poziom tegorocznej edycji utrzymał się na wysokim poziomie, mimo wyjątkowo trudnego tematu konkursu, który związany był z Rokiem Nauki w województwie śląskim. Z tego powodu z jeszcze większym entuzjazmem i uznaniem złożyliśmy serdeczne GRATULACJE wszystkim laureatom, finalistom, ich nauczycielom, opieku-

nom oraz rodzicom. Niezwykła i kreatywna praca uczniów nie tylko pomogła wyróżnić się w konkursie, lecz także udowodniła, że język obcy nie jest im ani trochę obcy :-)

Uczestnicy powinni stać się prawdziwą inspiracją i motywacją dla wszystkich uczących się języków obcych.

mgr Izabela Gojny

– nauczyciel doradca metodyczny RODN i IP „WOM” w Rybniku, nauczyciel j. angielskiego w Zespole Szkół nr 3 w Rybniku

mgr Maria Gołąbek

– nauczyciel doradca metodyczny RODN i IP „WOM” w Rybniku, nauczyciel j. niemieckiego w Zespole Szkół Ekonomiczno-Usługowych w Rybniku

Żaneta Maciończyk

KUCHNIA KRÓLÓW

Pomysł na wprowadzenie innowacji pedagogicznej pt. *Kuchnia królów* zrodził się podczas prowadzenia jednej z lekcji historii. Na zajęciach omawiane były obiady czwartkowe króla Stanisława Poniatowskiego. Uczniowie zaintrygowani tematem, zadawali pytania o potrawy serwowane na stole, w miarę omawiania problemu, lekcja zesłała na upodobania kulinarne ludzi z innych epok. Po zajęciach doszłam do wniosku, że warto by było wprowadzić innowację pedagogiczną dotyczącą gotowania. Oprócz suchego omawiania tematu, uczniowie mogli by sami ugotować i skosztować potraw, zarezerwowanych niegdyś dla królów.

Pracę nad innowacją zaczęłam od szperania w Internecie i szukania przepisów na królewskie potrawy. Wyszłam z założenia, że potrawy nie mogą być skomplikowane i drogie w przyrządzeniu. Okazało się, że jest wiele stron internetowych, które w swoich ofertach mają przepisy na potrawy jadane przez królów. Dotarłam również do książki pt. *Kuchnia królów* autorstwa Agnieszki Bukowczan-Reszut, która oprócz opisów zwyczajów kucharskich z różnych epok, zawiera również przepisy kulinarne. Po zapoznaniu się ze źródłami, rozpoczęłam pracę nad projektem innowacji pedagogicznej.

Innowacja pedagogiczna pt. *Kuchnia królów* została przeprowadzona w Szkole Podstawowej nr 18 im. Henryka Sławika w Jastrzębiu-Zdroju w roku szkolnym 2022/2023. Celem innowacji było poszerzenie wiedzy historycznej, a także zainteresowanie kulinarnych uczniów. Na samym początku ustaliłam, że udział w niej, będą mogli wziąć tylko uczniowie klas VIII. Zajęcia miały odbywać się online za pośrednictwem platformy Microsoft Teams. Jednakże, sami uczniowie, uznali, że wygodniej jest komunikować się za pośrednictwem Messengera. Argumentowali to tym, że do tej aplikacji mają stały dostęp i w każdej chwili mogą odbierać ode mnie wiadomości. Po tych ustaleniach w aplikacji Messenger utworzyłam grupę

Kuchnia królów do której dołączyłam 25 osób. Przebieg innowacji polegał na tym, że raz w miesiącu, wysyłam na Messengera przepis i sposób przyrządzenia danej potrawy. Oczywiście wszystkie potrawy zostały przeze mnie najpierw ugotowane, a całość pracy była filmowana i przesyłana uczniom. Uczestnicy, od wysłania przeze mnie filmików mieli miesiąc na przygotowania danej potrawy, sfotografowania swojej pracy i przesłanie zdjęć na Messengera.

Innowacja trwała od września do maja i obejmowała w sumie 5 spotkań online. Pierwsze spotkanie odbyło się pod koniec września 2022 r. i dotyczyło szczegółów przeprowadzenia innowacji, a także wprowadzenia uczniów w świat upodobań kulinarnych królów Polski. Informacji zaciągnęłam z poniższej strony internetowej:

<https://historia.org.pl/2021/02/02/przy-krolewskim-stole-czyli-kulinarne-fanaberie-wielkich-wladcow/>
Następne spotkanie odbyło się w październiku i było ściśle związane z gotowaniem. Na pierwszy ogień poszła zupa cebulowa- przysmak króla Władysława Jagiełły. Przepis:

Zupa cebulowa

Składniki na zupę cebulową:

- 900 g cebuli,
- 2 łyżki masła,
- 2 łyżki oliwy,
- 1 litr bulionu wołowego,

- sól i świeżo zmielony czarny pieprz.

Sposób przygotowania:

- Cebulę obrać, przekroić wzdłuż na pół i posiekać w poprzek na półplasterki grubości ok. 1,5–2 mm.
- W dużym i szerokim garnku roztopić masło z oliwą.
- Ustawić ogień na średni, dodać cebulę i mieszając smażyć na średnim ogniu przez ok. 25 minut, aż cebula będzie skarmelizowana (miękką i lekko brązową).
- Zwiększyć ogień i wymieszać cebulę drewnianą łyżką, zeszkrobać z dna garnka drobne przyrumienienia. Gotować przez 3 minuty następnie dodać wrzący bulion i gotować na małym ogniu pod przykryciem przez ok. 25 minut. Zupę doprawić solą i świeżo zmielonym czarnym pieprzem.

Źródło: <https://aniagotuje.pl/przepis/zupa-cebulowa>.

Praca uczniów:

Uczniowie z wielkim entuzjazmem przystąpili do gotowania. Jak widać na powyższych zdjęciach, do tematu podeszli poważnie. Po ugotowaniu potrawy,

komentowali na Messengerze sposób przyrządzenia i smak zupy. Stwierdzili, że zupa łatwa w przygotowaniu, ale niesmaczna.

W listopadzie uczestnicy mieli za zadanie przygotować zupę migdałową serwowaną na dworze króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Przepis:

Zupa migdałowa

Składniki:

- 80–100 g ryżu białego (pół szklanki),
- 150 g migdałówek migdałowych (1 szklanka),
- 30 g rodzynków (garść),
- 2 szklanki mleka najlepiej krowiego, ale może być też migdałowe lub owsiane
- 1,5 szklanki chłodnej wody,
- cytryna,
- łyżeczka cukru (dowolnego).

Sposób przygotowania:

- Do garnka wsyp około 100 gramów suchego ryżu. Ryż zalej jedną szklanką mleka i jedną szklanką wody. Gotuj około 15–20 minut. Mieszaj od czasu do czasu, aby ryż nie przywarł do dna garnka, a mleko się nie przypaliło.
- Po 15–20 minutach dodaj garść rodzynków. Podczas gotowania ryż powinien zaabsorbować całą wodę i mleko (jeśli po 20 minutach odparuje już cały płyn, a ryż nadal będzie twardy, dodaj jeszcze pół szklanki wody.) Odstaw garnek z ugotowanym ryżem na bok.
- Zagotuj wodę i sparz nią cytrynę.
- Przygotuj pół szklanki chłodnej wody i płatki migdałowe. 150 gramów płatków migdałowych wsyp do blendera. Następnie miksuj na wysokich obrotach, przerywając co chwilę i dodając nieco wody. Miksuj migdały do uzyskania gładkiej masy. Im gładsza masa, tym lepiej.
- Masę migdałową powinna być lekko płynna, a jeśli nie jest, możesz dodać jeszcze trochę wody. Jeśli nie masz blendera, użyj moździerza.
- Masę migdałową przełóż do drugiego garnka. Następnie dodaj około jednej szklanki mleka. Zamieszaj i podgrzej płynną masę. Nie doprowadzaj do wrzenia.
- Zetrzyj na tarce o drobnych oczkach skórkę z cytryny. Następnie dodaj pół łyżki cukru. Rozetrzyj cukier z wiórkami ze skórki z cytryny, tak aby ich smaki się wzajemnie przenikały.
- Do podania zupy przygotuj miseczkę lub głęboki talerz. Na dnie ułóż ryż z rodzynkami. Następnie wlej zupę chochelką. Po wierzchu posyp zupę skórką cytrynową z cukrem.

Źródło: <https://blog.lazienki-krolewskie.pl/pl/post/krolewska-kuchnia-paula-tremo-zupa-migdalowa-jakiej-nie-znac>.

Praca uczniów:

Z opinii uczniów, można wywnioskować, że zupa migdałowa przypadła im do gustu. Uważali, że raczej jest to deser, niż zupa. Była również, grupa, która twierdziła, że musiała sobie potrawę trochę dosłodzić i dziwili się, że ryż już wtedy był na rynku polskim dostępny.

W lutym uczniowie mieli do sporządzenia lokmę-przysmak króla Jana III Sobieskiego, którą spożywał w Austrii po odsieczy wiedeńskiej. Przepis:

Lokma – mini pączki

Składniki:

Ciasto:

- 2 szklanki mąki pszennej,
- $\frac{3}{4}$ szklanki wody,
- 1 łyżeczka drożdży,
- 1 jajko,

- cynamon (opcjonalnie),
- 1 łyżeczka cukru,
- szczypta soli,
- cynamon (opcjonalnie),
- olej do smażenia.

Syrop:

- 2½ szklanki wody,
- 2½ szklanki cukru,
- sok z cytryny.

Przygotowanie:

Syrop: w rondelku rozmieszaj wodę z cukrem i kilka kropli soku z cytryny. Gotuj ok. 15 minut od wrzenia, aż zgęstnieje, następnie przestudź. drożdże rozpuść w wodzie z cukrem i odstaw do wyrośnięcia. Do wyrośniętych drożdży dodaj mąkę i jajko, szczyptę soli, mieszaj do połączenia składników. Ciasto powinno być miękkie, gładkie i ciągnące się, gęstsze niż na naleśniki – w trakcie wyrabiania dolewaj ciepłej wody. Następnie przykryj czystą ściereczką i odstaw do wyrośnięcia (na ok. pół godziny).

Ciasto na pączki: W głębokim naczyniu rozgrzej olej. Odrywaj małe kawałki ciasta, formuj kulki lub odrywaj ciasto i kciukiem rób w nich wgłębienie, a następnie wrzucaj na rozgrzany olej. Smaż do zrumienienia. Jeszcze gorące pączki zanurzaj w syropie, posyp cynamonem i podawaj od razu.

Źródło: A. Bukowczan-Reszut, *Kuchnia królów*, Kraków 2020.

Prace uczniów:

- ½ l mleka,
- ½ laski wanilii,
- 15 dag cukru,
- 1 łyżeczka skórki cytrynowej,
- 15 dag rodzynek,
- dżem z całymi wiśniami,
- masło do wysmarowania formy,
- owoce kandyzowane do dekoracji.

Lokma okazała się najtrudniejszą do przyrządzenia potrawą z całej innowacji. Uczniowie przyznali, że mieli problem z drożdżami i ich wyrośnięciem. Dodatkowo, podkreślili, że nie potrafili uformować idealnych pączków. Jednakże wszyscy zgodnie twierdzili, że lokma była pyszna i przypomina im nasze pączki.

W marcu uczniowie mieli za zadanie upiec babkę Anny Jagiellonki. Przepis:

Deser Anny Jagiellonki

Składniki:

- 1 szklanka drobnej kaszki jęczmiennej,
- 5 jajek,

Sposób przygotowania:

- Kaszkę wymieszać na stolnicy z 1 jajkiem, tak aby każde ziarenko było otoczone, zostawić na ok. 30 minut do wysuszenia.
- Po tym czasie rozetrzeć dłońmi ziarenka, tak, aby ziarenka nie były posklejane.
- Nagrzać piekarnik do 180 stopni C.
- Zagotować mleko z dodatkiem masła i wanilii, zalać kaszkę, chwilę gotować, uważając aby nie przypalić.
- Gdy tylko zacznie gęstnieć, zdjąć z ognia, przykryć pokrywką, wstawić do piekarnika, wypiekać ok. 30 minut.
- Wyjąć, usunąć wanilię, zostawić do ostudzenia.
- W tym czasie zmiksować na puch 4 żółtka z cukrem, dodać skórkę cytrynową, wymieszać z ochłodzoną kaszką, dodać rodzynek.
- Ubić sztywną pianę z 4 białek, wymieszać delikatnie z kaszką.
- Wysmarować formę (np. taką jak do babki) masłem, oprószyć lekko mąką, wylać kaszkę i zapiekać w piekarniku (180 st.) ok. 40 minut.
- Gdy nieco przestygnie, nakryć płaską patelnią, zręcznie szybko obrócić (dół babki znajdzie się na wierzchu), przybrać dżemem i owocami.
- Podawać na zimno.

Źródło: <https://www.mniammniam.com/deser-anny-jagiellonki>.

Prace uczniów:

Z relacji uczniów wynikało, że ostatnia potrawa była łatwa w przyrządzeniu. Jednakże uznali, że babka była mało smaczna. Stwierdzili, że nie była wystarczająco słodka i raczej potraktowali by ją jako posiłek, aniżeli deser.

Innowacja została zakończona w kwietniu 2023 r. Uczniowie, którzy ugotowali wszystkie cztery potrawy, otrzymali dodatkowo ocenę celującą z historii w kategorii innowacja.

Realizacja projektu nie sprawiała większych problemów i przebiegała prawidłowo. Innowacja cieszyła się wielkim powodzeniem w szkole, uczniowie bardzo chętnie wzięli w niej udział, zdarzały się przypadki, że nowe osoby przyłączały się do projektu w połowie roku szkolnego. Zaletą całej innowacji było to, że uczniowie w każdym momencie dnia-miesiąca mogli filmik odtworzyć i zabierać się za gotowanie. Zdjęcia prezentowane w artykule, to zaledwie kilka slajdów. Dzieci oprócz fotografii, wysyłały na Messengera także filmiki z własnego

gotowania. Postępy z realizacji projektu można było śledzić na profilu facebookowym, i stronie internetowej szkoły: <https://sp18jastrzebiezdroj.edupage.org/>. Warto podkreślić, że paru uczniów biorących udział w innowacji, stwierdziło, że będzie ubiegało się o miejsce w szkole gastronomicznej, bo po udziale w projekcie, uznali, że lubią gotować. Wydaję mi się, że to jest idealnym zwieńczeniem innowacji pedagogicznej pt. *Kuchnia królów*.

mgr Żaneta Maciończyk

– nauczycielka historii i wiedzy o społeczeństwie w Szkole Podstawowej nr 18 im. Henryka Sławika w Jastrzębiu-Zdroju

Artur Jochlik

W SPOKOJU KWITNIE PORZĄDEK

Trudno jest mówić o sensie życia, nawet przy zachowaniu otwartości umysłu, w sytuacji, kiedy każdy z nas ma inne doświadczenie życiowe. Okazuje się, że nie wszystkie pytania zezwalają na rozstrzygające odpowiedzi. Żyj po prostu, powie jeden, ale każdy żyje przecież inaczej.

Weźmy pod uwagę wychowanie oraz edukację, a także relacje, jakie budujemy. Weźmy również pod uwagę wszystkie błaha i poważne przeciwności losu, którym musieliśmy sprostać. Przez całe życie rozwijamy się równolegle do naszych wyzwań i wysiłków. Ta swoista „ewolucja” sprawia, że podróż każdego z nas pozostaje wyjątkowa. Może to sobie łatwo uświadomić ten, kto w dzieciństwie prowadził pamiętnik. Sprawy, które kiedyś wydawały się poważne, wyglądają raz to śmiesznie, raz to głupio. Czasem ma się wrażenie, że nie można więcej zrozumieć tej młodej osoby, którą sami byliśmy. Wiele wartości kierowało naszym życiem. Często zmieniała

się hierarchia. Wartości wiązały się z marzeniami, które, niewykluczone, nadal pozostają aktualne, choć w zmienionej formie. Wszystko to sprawia, że nasze życie – krok po kroku, miesiąc po miesiącu – stawało się czymś niepowtarzalnym. Nawet nieszczęścia, to wszystko, o czym najchętniej byśmy nie mówili, tworzą rozdźwięk między jednym a drugim istnieniem. Nieszczęście nieszczęściu nierówne, nawet jeśli sprowadzić je do tych samych słów.

Za nami wlecze się bezmiar tego, co przeżyliśmy. Ciągłe zapominamy, aby nadać właściwy porządek dniom. To jednak, o czym zapominamy, wywiera na nas wpływ nieodwracalny. Niczym zbliżająca się woda potopu, ciężar przeszłości zagłusza monotonię, przerywa ciszę nocy. Czasem myśli pędzą szybciej. Niekoniecznie mowa tu o jakichś traumatycznych przeżyciach, co o dziesiątkach niepowiązanych ze sobą zdarzeń. Skoro takie pozorne, beczynne milczenie nie zna ograniczeń tego, jak się zachować i co należy powiedzieć, wydaje się, że

to właśnie nieokiełznane, nocne myśli najbardziej nas wyróżniają. Sen nie dopuszcza konformizmu. Gdybyśmy tylko trzymali kryształową kulę pozwalającą oglądać myśli ludzi na pograniczu zaśnięcia, widzielibyśmy jak na dłoni: bardzo się od siebie różnimy. To, o czym zapominamy za dnia, kiedyś miało dla nas znaczenie. Sens, który dało się ubrać w słowa, opowiedzieć zaufanej osobie. Jeśli nawet to, co przeżyliśmy, pozostaje kłopotliwe, uczyniło nas ludźmi, którymi jesteśmy obecnie. Życie pełne jest treści i jako takie kształtuje myślenie, bez względu na to, czy jesteśmy tego świadomi, czy nie. Nie jesteśmy także wyłącznie obserwatorami własnego życia. Jeśli nawet ktoś sądzi, że osiągnął stagnację, w końcu przyzna, że życie stoi w miejscu, nie przeminęło. Ono trwa i potrafi zaskakiwać. Ciągłe pogłębia się obszar tego, co można poddać refleksji i co refleksji poddawane jest mimowolnie.

Mierząc się z nowymi wyzwaniami, każdy z nas ma do dyspozycji wyróżniający nas zestaw talentów i umiejętności. Niektórzy przejawiają zainteresowania muzyczne, inni wyróżniają się swoimi zdolnościami manualnymi. Co prawda większość z nas nie chciałaby w tym kontekście mówić o byciu wybitnym w danej dziedzinie... Kiedy jednak uzmysłowimy sobie wszystkie drobne rzeczy, które w sytuacji, gdy na czymś nam zależy, jesteśmy w stanie zrobić dobrze, może nas to wprowadzić w nie lada zdumienie. Robimy coś nie tylko dobrze, ale na swój niepowtarzalny sposób. Wiele jest też zainteresowań, którym chcielibyśmy się poświęcić, gdybyśmy tylko mieli na nie więcej czasu. Wiele jest zatem szlaków, na których możemy się rozwijać. Jeśli więc nawet ktoś chciałby się uprzeć przy stanowisku, że wszyscy jesteśmy do siebie podobni – jednakowo nudni (trochę tak, jakby chciał powiedzieć, że mamy po dwie ręce i dwie nogi), dostrzegamy przynajmniej, że to tylko pozór, że być tak nie musi, że to okoliczności zakładają nam podobne, szare maski. Każdy z nas widzi świat nieco inaczej. To spojrzenie na otaczającą nas rzeczywistość jest chyba tym, co najbardziej zdumiewające. Ze względu na te różnice w spojrzeniu nikt z łatwością nie narzuci nam swego światopoglądu, jeśli tylko pozostaniemy czujni. Nasz ograniczony wpływ na drugiego człowieka oraz na świat, w którym żyjemy, nie ma sobie równych. Małe zmiany dają wielkie rezultaty. Niezależnie od tego, czy poprzez akty dobroci, czy kreatywności, ludzie

mogą pozostawić trwałe, pozytywny ślad w swym otoczeniu. Patrząc na to szerzej, każda osoba ma potencjał ku temu, aby w ciągu swego życia w znaczący sposób przyczynić się do rozwoju społeczeństwa. Może to nastąpić poprzez pracę, wolontariat lub, tak po ludzku, poprzez bycie troskliwym i zaangażowanym członkiem grupy.

To jednak oznacza również, że czasem, gdy pragniemy tego, co dobre, łatwo ulegamy presji otoczenia. Chcemy przecież, żeby inni nas lubili. Pragniemy akceptacji. Wiemy również, że bliskie nam osoby chcą naszego dobra, a przynajmniej nie chcą nam zaszkodzić. Jednak ich wyobrażenie naszego dobra może różnić się od tego, czego sami pragniemy. Bywa to przytłaczające. Dlaczego by jednak nie spróbować mniej się przejmować tym, co sądzą o nas inni, a bardziej tym, co naprawdę dla nas ważne? Choć do pewnego stopnia jest zrozumiałe, że przejmujemy się opinią innych – dawno nauczyliśmy się, że świat nie kręci się wokół nas – ważne, aby nie pozwalać, żeby cudze opinie decydowały o naszym poczuciu wartości lub determinowały nasze wybory życiowe. Jeśli nie żądamy zmian w innych, jest sprawiedliwym, abyśmy nie musieli ich żądaniami się przejmować. Wyjątkowość nie polega na byciu kimś lepszym lub gorszym. Z pewnością nie polega na krzyku. Nasze różnice mogą co prawda nas dzielić, ale mogą również pomóc nam uczyć się od siebie akceptacji. Jeśli Ty akceptujesz siebie, łatwiej jest mi akceptować siebie. Tak budujemy społeczeństwo, które nie jest wyłącznie pasmem niekończącej się rywalizacji. Być może o sile społeczeństwa, w tym najbliższego sąsiedztwa, nie świadczy tak bardzo intensywność ruchu samochodów, lecz to, przed czym jesteśmy w stanie się powstrzymać. Nie to jest ważne, co owa społeczność buduje. Ważne jest to, że w tym, co buduje, tworzy miejsce wolne od wykluczenia. Warto być częścią takiego społeczeństwa. Jak tworzyć takie miejsce? Należałoby świadomie ograniczyć myślenie o człowieku, biorąc pod uwagę jego użyteczność. Tkwi w tym pewne piękno, jako że wymaganiem to należy przede wszystkim postawić sobie samemu. Jeśli żądasz zmian, zaczynasz je od siebie. Jeśli nie zmienisz siebie, niczego nie zmienisz. Chodzi jednak o takie zmiany, w obliczu których należałoby się przez chwilę zastanowić i zatrzymać. Nie dajmy się przytłoczyć wielkim obrazom tego, czego nie ma, choć mogłoby nas dotyczyć.

Mówi się o tym, że mamy się otaczać wspierającymi, podnoszącymi na duchu ludźmi, którzy doceniają nas takimi, jakimi jesteśmy. Takie towarzystwo, bez wątpienia, jest powodem do radości. Jednak to przecież my możemy doceniać siebie takimi, jakimi jesteśmy. Możemy czuć się dobrze w towarzystwie siebie samego. Jeśli będziemy w stanie to zrobić, nie będziemy aż tak bardzo potrzebowali zewnętrznego potwierdzenia własnej wartości. Tu i tam mówi się także, jeśli już nie o sukcesie, to o byciu najlepszą wersją samego siebie. Jest w tym ukryty pęd, chociaż zwykle nie wiadomo, w którą stronę należy pędzić. Dodaje się więc do tego myśl, by koncentrować się na życiowych celach. Dlaczego jednak nie mówi się o tym, by koncentrować się na dniu obecnym? Warto, by częściej mówić po prostu o *byciu tu i teraz*. W pragnieniu pozostania sobą nie ma żadnego wymagania, któremu nie jesteśmy w stanie sprostać. Jeżeli pewni ludzie bądź media społecznościowe nie pozwalają nam cieszyć się z małych rzeczy i wymuszają na nas niepożądane zmiany, warto rozważyć ograniczenie dostępu do tych ludzi i platform. Nie mamy kontroli nad tym, co mówią inni, często jednak mamy kontrolę nad tym, czy znajdują się w pobliżu. Istnieją, co prawda, przeszkody, które zmuszeni jesteśmy przekraczać, skoro chcemy przetrwać. Lunatyk zatopiony w najpiękniejszym nawet śnie napotka ścianę, która naprawdę tam stoi. Nie jest jednak samo przez się oczywiste, abyśmy sami musieli przeszkody stwarzać. Czy nie kryje się za tym jakieś ukryte pragnienie udowodnienia czegoś światu? Świat nie oczekuje jednak od nas, byśmy cokolwiek udowodniali. Niemal wszystko, co znajduje się za oknem, toczy się własnym rytmem, z nami, czy bez nas. Jedyne, czego potrzebujemy, to otwarcia na zmiany, jako że zmiany są tym, co nas czeka. Gdy się jednak nad tym bliżej zastanowić, to spośród tego, co będzie nas bezpośrednio dotyczyło, więcej jest tego, na co nie będziemy mieli wpływu. Gdybyśmy mieli poświęcić na coś wszystkie swoje lata, sprawy przedstawiają się inaczej, jednak w danym, przypadkowym momencie, nie jesteśmy zwykle gotowi, by móc uczynić cokolwiek. Nie ma zatem większego sensu zastanawiać się nad zmianami, które dopiero mogą nadejść za kilka miesięcy. Gdyby nawet się ziściły, nie wiemy w szczegółach, z czym będą się wiązały. Mogą się jednak nie ziścić w ogóle. Jest wystarczająco wiele drobnych spraw, które można

rozwiązać już dzisiaj. Drobne niezadowolenie pobudza do działania, głębokie zaś paraliżuje. Prawdziwy dramat, którego należy unikać jak ognia, pojawia się wtedy, kiedy wszystkie drobnostki wydają się nie do zniesienia, niczym krople, które mają niebawem przebrać kielich. Czy to jednak nie wielkie oczekiwania wypełniły kielich po brzegi?

Próba zmiany samego siebie również ma swoje liczne granice. Wszystko byłoby bajką, gdyby to nie była prawda. Jeśli nawet dana granica jest przekraczalna, często okazuje się bardziej bolesna, niż się tego spodziewaliśmy. Należy w takim momencie uczciwie zadać sobie pytanie, czemu służyć mają nasze wysiłki. Przychodzą bowiem takie momenty, w których rozumiemy: jeżeli będziemy tacy, jacy jesteśmy, sprawy nie potoczą się inaczej. Skąd w takim razie oczekiwanie, by wszystko zmieniło się w sposób radykalny? Jeśli dotąd nie było takich zmian, dlaczego miałyby nadejść w przyszłości? Dlaczego opierać swoje wyobrażenia na tym, czego nie ma? Jeśli chcemy czegoś, co nigdy nie było nam dane, należałoby chyba, pomijając ślepe trafy Fortuny, zrobić to, czego nigdy wcześniej nie robiliśmy. Dla większości z nas jest to zbyt wysoka cena.

Podobno Budda zmienił się jednego dnia. Jest wątpliwe, czy tak zmienić się możemy i my. Być może jesteśmy źródłem własnego problemu. Nikt z nas nie jest prostym narzędziem, które da się w łatwy sposób naprawić. Przyznając to, możemy uczciwie zacząć rozpoznawać nie tylko to, z czego jesteśmy dumni, ale również nasze słabości. Pośród słabości odnaleźć możemy to, na co jeszcze mamy wpływ. W ten tylko sposób, jak sądzę, możemy wszyscy czynić świat nieco lepszym. Niepotrzebne nam były natychmiastowe zmiany.

dr Artur Jochlik

– specjalista ds. programów PUP w Rybniku.

W roku 2014 został laureatem wyróżnienia JM Rektora UŚ dla najlepszych absolwentów. Prowadził zajęcia z etyki oraz historii filozofii na kierunkach filozofia, kognitywistyka oraz doradztwo filozoficzne i coaching na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W roku 2018 uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Bóg w filozofii Hegla”. Jego zainteresowania koncentrują się wokół idealizmu niemieckiego oraz historii powszechnej do XVII stulecia.

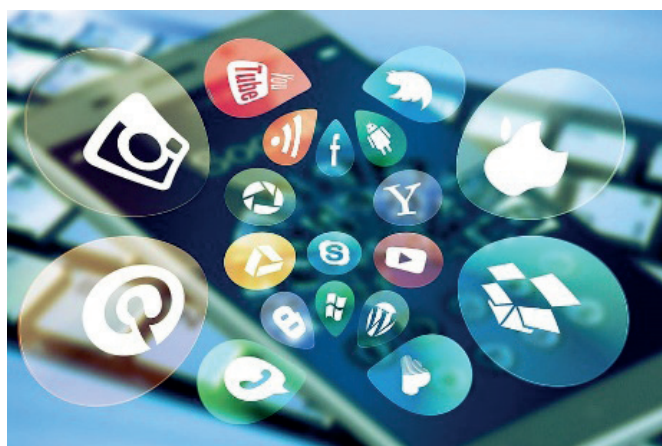
Katarzyna Wróbel

EDUKACJA MEDIALNA W SZKOLE – potrzeba kształtowania świadomego społeczeństwa cyfrowego

ENGLISH LANGUAGE PROGRAMS

The World is Your Classroom

Świat, w którym żyjemy, to świat mediów cyfrowych, które rozpowszechniają informacje z niespotykaną dotąd prędkością i na niespotykaną skalę. Umiejętność świadomego korzystania z mediów nigdy jeszcze nie była tak ważna jak dzisiaj. Kompetencje korzystania z osiągnięć nowoczesnych technologii mogą i powinny być nabywane przez całe życie.

(licencja CC)

Social media 1080P, 2K, 4K, 5K HD wallpapers free download | Wallpaper Flare

Umiejętność korzystania z mediów została określona przez Komisję Europejską jako kluczowa dla wszystkich obywateli bez względu na wiek, gdyż wzmacnia ich pozycję, podnosi świadomość oraz pomaga przeciwdziałać skutkom kampanii dezinformacji i fałszywych informacji za pośrednictwem mediów cyfrowych.

Dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1808 zmieniająca dyrektywę 2010/13/UE) wzmacnia rolę umiejętności korzystania z mediów i zobowiązuje państwa członkowskie do promowania środków służących rozwijaniu umiejętności korzystania z nich. Celem dyrektywy jest, między innymi, promowanie różnorodności kulturowej i zapewnianie odpowiedniego poziomu ochrony konsumentów oraz dzieci i walka z mową nienawiści. Ważnym elementem jest ochrona dzieci. Zgodnie z treścią dyrektywy państwa UE mają obowiązek podejmować działania zapewniające małoletnim wyższy poziom ochrony w Internecie.

Audiowizualne usługi medialne nie mogą nawoływać do przemocy lub nienawiści wobec grupy osób lub członka grupy motywowanej dyskryminacją ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną lub przynależność państwową zgodnie z art. 21 Karty praw podstawowych UE. Zakazane jest także publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa terrorystycznego.

W kształtowaniu świadomego korzystania z mediów cyfrowych, umiejętności poruszania się po nowoczesnym środowisku informacyjnym oraz podejmowaniu świadomych decyzji rola szkoły jest nie do przecenienia.

Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska edukacji, Ambasada USA w Warszawie, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń (WCIES) oraz Regional English Language Office przy Ambasadzie USA w Tallinie wdrożyły program „English for Media Literacy for Educators” skierowany do nauczycieli języka angielskiego z Polski, Litwy, Łotwy i Estonii.

Program realizowany był w formie online i stacjonarnej. Podczas 7-tygodniowego szkolenia online nauczyciele zapoznali się z innowacyjnymi metodami wprowadzania edukacji medialnej na lekcjach języka angielskiego, mieli możliwość praktycznego sprawdzenia narzędzi i aplikacji, udziału w ćwiczeniach, które mogą wykorzystać w swojej pracy. Nowe pomysły i aktywności z wykorzystaniem narzędzi IT posłużą do tego, aby nasi uczniowie stali się dobrze poinformowanymi, etycznymi i kreatywnymi obywatelami na miarę XXI wieku.

Podczas szkolenia stacjonarnego, które odbyło się w Warszawie w dniach 3 do 7 lipca bieżącego roku, grupa uczestników kursu online została przygotowana do pełnienia roli trenera edukacji medialnej. Jednym z elementów kursu był panel dyskusyjny *Edukacja medialna – największe wyzwania „tu i teraz”*. W dyskusji uczestniczyli:

- **dr Anna Buchner** – doktor nauk społecznych, socjolożka i antropolożka z ponad 15-letnim doświadczeniem, członkini Centrum Humanistyki Cyfrowej IBL PAN oraz Komitetu Dialogu Społecznego przy Krajowej Izbie Gospodarczej; specjalizuje się w badaniach kultury, nowych mediów, kompetencji cyfrowych i stylów życia, w pracy wykorzystuje warsztat badań jakościowych, ilościowych i etnograficznych;
- **Karolina Malczyk** – dyrektor Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń;
- **Jacek Purski** – dziennikarz, politolog, działacz społeczny i edukator, Prezes Instytutu Bezpieczeństwa Społecznego, a od 2017 roku członek Międzynarodowej Organizacji Innowatorów Społecznych ASHOKA („Ashoka Innowatorzy dla Dobra Publicznego”), należy do grona ekspertów (RAN Expert Pool) Radicalisation Awareness Network (Komisja Europejska);
- **Marcin Stanowski** – nauczyciel języka angielskiego, trener, psycholog, lider nowoczesnych technologii w edukacji;

– **dr Konrad Ciesiołkiewicz** – Przewodniczący Komitetu Dialogu Społecznego Krajowej Izby Gospodarczej, zawodowo związany z Orange Polska, w którym odpowiada za sprawy społeczne, Prezes Fundacji Orange, zajmującej się edukacją cyfrową dzieci i młodzieży oraz wspieraniem nauczycielek, nauczycieli oraz liderów i liderki społeczności lokalnych, z wykształcenia jest psychologiem, politologiem i doktorem nauk społecznych.

Uczestnicy debaty podkreślili konieczność włączenia do programu nauczania umiejętności korzystania z mediów. Jest to jedna z kompetencji przyszłości, podobnie jak umiejętność korzystania z AI. Uczniowie powinni być świadomi, że AI jest przydatna nie tylko do odrabiania zadań domowych. Uczniom jest też potrzebna wiedza, kiedy AI może nas oszukać i jak to sprawdzić.

Podczas debaty zwrócono uwagę, że badania przeprowadzone wśród młodych ludzi pokazują, iż ich obecność w świecie cyfrowym jest też źródłem problemów, ale jednocześnie miejscem, w którym młodzi ludzie mówią o swoich problemach.

Uczestnicy debaty zwrócili również uwagę na fakt, iż coraz częściej młodzież i my dorośli nie do końca mówimy tym samym językiem. Mówiąc o bezpieczeństwie w świecie cyfrowym, kierujemy się strachem związanym z wykorzystaniem danych, skupiamy się na tym, jak chronić hasło, przestrzegamy przed nawiązywaniem kontaktów z nieznanymi, oszustwami typu phishing. Ten ostatni to jeden z najpopularniejszych typów ataków oszustów opartych o wiadomości e-mail lub SMS. Tematyka bezpieczeństwa w sieci, o której mówimy młodzieży co roku, jest więc ta sama. Zdaniem młodych ludzi poważne zagrożenie w sieci stanowią jednak również ich rówieśnicy, ich krytyczne komentarze, drwina, hejt. Taka sytuacja jest dla młodego człowieka ogromnym obciążeniem emocjonalnym. Ciągłe towarzyszy mu obawa, że przegapi jakąś rozmowę, nie zareaguje w porę, i „wypadnie z kręgu”, zostanie odizolowany. Dlatego na przykład podczas przerw szkolnych uczniowie ciągle wpatrują się w telefon, boją się przegapić coś, co może sprawić, że zostaną zmarginalizowani, odrzuceni.

Kolejnym problemem jest nieświadomość niektórych zjawisk, np. dla młodych ludzi nie istnieje tajemnica korespondencji. Robią screeny z prywatnej korespondencji i zamieszczają w mediach społecz-

nościowych. Nie wiedzą, że tajemnica korespondencji jest jednym z praw człowieka i nie zastanawiają się nad konsekwencjami swoich działań, w tym także nad prawnymi aspektami takiego działania.

Uczestnicy panelu odnieśli się również do wszechobecnego dzisiaj TikToka, którego określili mianem „uniwersalnego zła współczesnych czasów”, który dla młodzieży jest formą relaksu, a jednocześnie stopniowo uzależnia młodego człowieka. Przysłowiowe 5 minut na obejrzenie filmu zamienia się w godzinę lub więcej i okazuje się, że brakuje czasu na naukę.

W szkole młodzież często słyszy o tym, jak ważna jest higiena cyfrowa. My dorośli zwracamy uwagę młodym, że za dużo i za długo „siedzą w Internecie”, ale przecież my też nie radzimy sobie z sobie z higieną cyfrową i jak zauważono w dyskusji, błędy wytykamy nie sobie lecz młodym ludziom.

Podczas debaty uwaga została zwrócona na problemy patostreamingu. Jest to modne od jakiegoś czasu transmitowanie na żywo przekazów noszących znamiona różnego rodzaju patologii, np. zaczepianie przechodniów w wulgarny sposób, brutalne sceny oraz różne wykroczenia i nadużycia. Transmisja internetowa odbywa się w czasie rzeczywistym i jest nastawiona na reakcję odbiorców. Duża część młodzieży wpada w pułapkę uzależnienia od takich patologicznych treści, a niektórzy sami zamieszczają tego rodzaju relacje, co może prowadzić do radykalizacji, krzywdzenia zarówno siebie jak i drugiego człowieka oraz naruszanie jego podstawowych praw. Młodzież często nie zdaje sobie sprawy z konsekwencji takich działań.

Kolejny ważny temat poruszany zarówno w debacie, jak i podczas szkolenia to manipulacje i fake news’y pojawiające się w Internecie. Podczas szkolenia prowadzonego przez Przedstawicieli Stowarzyszenia Demagog (organizacja zajmująca się weryfikacją informacji pojawiających się w sieci) uczestnicy poznali sposoby weryfikacji treści. Jest to narzędzie do pracy na lekcji, gdyż uczniowie sami mogą weryfikować treści znalezione w sieci, a tym samym budować swoją świadomość dotyczącą weryfikacji informacji.

Paneliści zwrócili uwagę na fakt, że edukacja medialna powinna być częścią szeroko pojętej edukacji obywatelskiej. Brak takiej edukacji może prowadzić

do radykalizacji postaw młodych ludzi, krzywdzenia drugiego człowieka, naruszania jego podstawowych praw. Takie działania w większości przypadków są wynikiem niewiedzy młodzieży, niefrasobliwości a nie działaniem z premedytacją. Na odbiorcach duże wrażenie zrobił następujący przykład: *zanim pozwolimy dziecku używać noża, uczymy je jak się nim posługiwać; zanim młoda osoba wsiądzie do samochodu jako kierowca, musi przejść kurs na prawo jazdy*. Dlaczego więc zakładamy, że ta sama młoda osoba sama nauczy się jak korzystać z mediów oraz AI.

Podobnie jak uczniowie/uczennice, rodzice/opiekunowie też powinni zostać objęci edukacją medialną. Zjawiskiem, na które należy zwrócić uwagę, jest tzw. *sharenting* – dzielenie się rodziców informacjami o swoich dzieciach w Internecie, zamieszczanie zdjęć z okresu ciąży, zdjęć noworodka, potem przedszkolaka, nastolatka... Takie bezrefleksyjne zamieszczanie zdjęć może skutkować znalezieniem się ich na stronach z pornografią dziecięcą. Rodzice również nie przestrzegają higieny cyfrowej, stosując na przykład hejt w Internecie, nazywając to wyrażaniem swojego zdania. W relacjach z dziećmi zarówno rodzice, jak i nauczyciele, opierają się na zakazach. Dlatego edukacja cyfrowa powinna być skierowana zarówno do uczniów, jak i ich rodziców/opiekunów. Kurs zorganizowany przez Ambasadę USA przygotował trenerów do pracy zarówno z uczniami/uczennicami jak i osobami dorosłymi. Trenerzy zostali przeszkoleni zarówno w prowadzeniu zajęć budzących świadomość i odpowiedzialność w korzystaniu z mediów, jak i narzędzia IT do edukacji medialnej. Mając na uwadze znaczenie tematu cyfrowego bezpieczeństwa, RODN i IP „WOM” w Rybniku zaprasza nauczycieli na warsztaty z zakresu edukacji medialnej. Podczas spotkań zaprezentowane zostaną innowacyjne sposoby wprowadzania zagadnień edukacji medialnej na zajęciach. Przedstawione zostaną propozycje ćwiczeń, które pozwolą na włączenie edukacji medialnej do zajęć przedmiotowych. Nabyte umiejętności pomogą przygotować uczniów do bycia poinformowanymi, etycznymi i kreatywnymi obywatelami.

dr Katarzyna Wróbel

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Anna Ogrodnik

WSPÓŁCZESNE WYZWANIA I REKOMENDACJE dla wychowania, profilaktyki i ochrony zdrowia psychicznego

Na podstawie raportu IPZIN „Jak wspierać młodzież w niestabilnym świecie? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i ochrony zdrowia psychicznego po trudnych latach 2020–2022”, autorstwa Szymona Grzelaka i Doroty Żyro: <https://ipzin.org/raport-instytutu-profilaktyki-zintegrowanej-mlodziez-w-niestabilnym-swiecie/>.

W *Raporcie* „Jak wspierać młodzież w niestabilnym świecie?”, opracowanym przez Instytut Profilaktyki Zintegrowanej, przedstawiono zarówno wyzwania jak i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i ochrony zdrowia psychicznego, które nie tracą aktualności za rok ani za dwa. Publikacja licząca 340 stron zawiera 62 konkretne wnioski i 33 praktyczne rekomendacje oparte na wynikach badań przeprowadzonych w latach 2021–2022 wśród ponad 80 000 uczniów, rodziców i nauczycieli. *Raport* jest odpowiedzią na wydarzenia ostatnich trzech trudnych lat opartą na zintegrowanym podejściu do profilaktyki, a jego rekomendacje mają wspierać decydentów, wychowawców i specjalistów w skutecznym i sprawnym reagowaniu na różne możliwe kryzysy przyszłości. Szczególnie dotyczy takiego przygotowania się do podejmowania ewentualnych problemów, by zminimalizować koszty zdrowotne i rozwojowe ponoszone przez dzieci i młodzież. Dokładne źródła danych wykorzystanych w pracy nad *Raportem* podano na stronach 30–35. Zawiera on również odniesienia do badań wcześniejszych IPZIN.

Część I *Raportu* poświęcona jest badaniom nad kondycją psychiczną uczniów i znaczących w ich wychowaniu osób dorosłych. Zawiera też analizę procesów wdrażania trzech programów profilaktyki pod nazwami: „Archipelag Skarbów”, „Gwiazda Mocy” i szkolna inicjatywa profilaktyczna „Nawigacja w Każdą Pogodę”.

Część II *Raportu* jest opisem podjętej interwencji kryzysowej struktur systemu oświaty po tragicznym wypadku w Przewodowie.

Część III *Raportu* dotyczy aspektów wychowania w perspektywie zagrożeń demograficznych.

Poniższy *Artykuł* stanowi streszczenie badań i wniosków z *Raportu* i odwołuje się do oryginalnego tekstu oraz opiera się na cytatach z wybranych zagadnień.

W pracach nad *Raportem* wykorzystano następujące źródła danych:

- wiedzę naukową z zakresu psychologii, psychiatrii dzieci i młodzieży, pedagogiki, profilaktyki zachowań ryzykownych i problemów dzieci i młodzieży, interwencji kryzysowej i zarządzania kryzysowego,
- wybrane dane statystyczne z dziedziny psychiatrii dzieci i młodzieży uzyskane za pośrednictwem Instytutu Psychiatrii i Neurologii od NFZ,
- bezpośrednią relację osób i instytucji, które odegrały kluczową rolę w przeprowadzeniu interwencji

kryzysowej w środowisku szkolnym w Przewodowie po wybuchu rakiety bojowej.

Nadrzędnym celem działań osób odpowiedzialnych za wychowanie i profilaktykę problemów dzieci i młodzieży, wynikającym z wniosków z powyższych badań, jest dostrzeganie, kontrolowanie i przeciwdziałanie całemu spektrum zagrożeń, co oznacza konieczność jednoczesnej ochrony przed zagrożeniem epidemicznym, osłabianiem się kondycji psychicznej, problemami demograficznymi oraz podejmowaniem zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież. Narzędzi do takiego całościowego podejścia i planowania dostarcza model profilaktyki zintegrowanej.

Wszystkie wnioski z badań odnoszące się do wyników badań z konkretnego obszaru, a także wynikające z nich rekomendacje, zostały zamieszczone pod koniec poszczególnych rozdziałów raportu. Zostały też zebrane w rozdziale Wstępu: WYBÓR NAJWAŻNIEJSZYCH WNIOSKÓW Z BADAŃ I REKOMENDACJI PRAKTYCZNYCH, na stronach: 35–43.

Z wniosków i rekomendacji dotyczących kondycji psychicznej uczniów wynikających z badań prowadzonych w latach 2020–2022 i analizy czynników na nią wpływających wynika, że zmniejszyła się liczba osób o dobrej kondycji psychicznej i zwiększyła liczba osób o słabej kondycji psychicznej. W badaniach prowadzonych do końca 2022 nie widać poprawy sytuacji. Niezależnie od wydarzeń składających się na niestabilność zewnętrznego świata, najszerza grupa wykrytych czynników ryzyka słabej kondycji psychicznej młodzieży jest związana z osiągnięciami szkolnymi, stresem szkolnym, zaległościami w nauce i trudnościami w ich przezwyciężeniu. W świetle wyników badań prowadzonych wśród uczniów, rodziców i nauczycieli bardzo ważnym czynnikiem obniżającym kondycję psychiczną dzieci i młodzieży były zmiany trybu funkcjonowania i trybu nauczania. O ile sam fakt izolacji i przebywania na zdalnym nauczaniu nie wiązał się z pogorszeniem średniej kondycji psychicznej uczniów, to kilkakrotne przechodzenie z trybu stacjonarnego na zdalny i odwrotnie spowodowało szereg problemów u uczniów mających trudności w adaptacji do tych zmian.

Pomimo ważnego czynnika warunkującego kondycję psychiczną, jakim było przyjmowanie uchodźców z terenów wojny w Ukrainie i ich obecności w 80% badanych szkół, nie zaobserwowano negatywnych

skutków, które stanowiłyby nadmierne obciążenie dla gospodarzy.

W świetle badań obniżona kondycja psychiczna jest czynnikiem sprzyjającym wzrostowi zachowań ryzykownych i problemowych. Dotyczy to m.in. korzystania z substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, papierosy) oraz odwiedzania stron internetowych ze szkodliwymi treściami, które mogą uzależniać (pornografia, hazard, itp.).

Badania pokazały także zróżnicowaną kondycję psychiczną uczniów w zależności od szkoły, a dokładnej od siły oddziaływania tzw. czynników chroniących. Średnia kondycja psychiczna młodzieży jest wyższa w szkołach, w których:

- wsparcie dorosłych (rodziców i nauczycieli) jest większe, a nauczyciele angażują się w zadania wychowawcze, pomagając uczniom w ich sprawach, dodając im wiary w siebie i dzieląc się życiowym doświadczeniem,
- wsparcie rówieśników jest większe i więcej jest uczniów, którzy mają przyjaciół,
- młodzież czuje się bardziej bezpiecznie w swoich klasach, w których panuje atmosfera akceptacji i życzliwości oraz gotowości do wzajemnego wsparcia,
- wyższy jest odsetek uczniów, dla których wiara/religia ma znaczenie w życiu.

Średnia kondycja psychiczna młodzieży jest niższa w szkołach, w których:

- uczniowie częściej doświadczają cyberprzemocy (zarówno jako ofiary, jak i jako sprawcy),
- wyższy odsetek uczniów włącza się w grupy rówieśnicze, w których pije się alkohol, pali papierosy, korzysta z narkotyków,
- więcej uczniów odczuwa stres z powodu obowiązków szkolnych.

Autorzy wskazują, że najważniejszym źródłem ochrony zdrowia psychicznego uczniów w zmieniającej się rzeczywistości (epidemia, zmiany trybu nauczania, wojna w Ukrainie, itp.) są wielkość, jakość i dostępność sieci wsparcia. Najbliższe i najbardziej podstawowe elementy społecznej sieci wsparcia związane są z rodzicami i rodziną, rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami. Ważnym ogniwem tej sieci dla części młodzieży są źródła wsparcia związane z religią i wymiarem duchowym. Kolejnym ważnym, ale na ogół mniej dostępnym elementem sieci wsparcia, są specjaliści z zakresu

profilaktyki, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i psychiatrii.

Efektom *Raportu* są rekomendacje do podejmowania specjalnych działań wychowawczych i profilaktycznych. We współczesnym niestabilnym świecie działania wychowawcze, profilaktyczne i pomocowe na rzecz wsparcia psychicznego oraz zapobiegania zachowaniom ryzykownym i problemom dzieci i młodzieży powinny mieć status stałego priorytetu systemu edukacji. Odwołując się do kosztów zdrowotnych, rozwojowych, społecznych i finansowych wynikających z ewentualnych zaniechań w tym zakresie, wydaje się, że będą one wielokrotnie wyższe niż koszty realizacji działań wychowawczych i profilaktycznych. Badacze założyli, że wdrożenie tego priorytetu spowoduje przywrócenie zaburzonej równowagi między przewartościowanym nauczaniem a niedowartościowanym wychowaniem, uzupełnianym o profilaktykę.

Następna rekomendacja podkreśla, że podstawowym warunkiem odbudowy osłabionej kondycji psychicznej dzieci i młodzieży, a zarazem zmniejszenia liczby uczniów kierowanych do przeciążonego systemu pomocy psychiatrycznej, jest wzmacnianie odporności psychicznej całej populacji dzieci i młodzieży. Koncentracja wsparcia wyłącznie na uczniach, którzy już znajdują się w bardzo złej kondycji psychicznej nie jest wystarczająca. Troska o jak najlepszą formę psychiczną wszystkich uczniów ograniczy liczbę młodych wymagających pomocy specjalistycznej i zwiększy liczbę osób zdolnych do pomagania rówieśnikom mniej odpornym psychicznie.

Wielość i różnorodność nowych zagrożeń pojawiających się we współczesnym, niestabilnym świecie sprawia, że podejście do profilaktyki, opisane jako

model profilaktyki zintegrowanej, stało się szczególnie przydatną podstawą badań naukowych i działań praktycznych. Zmieniająca się rzeczywistość wymaga rozumienia związków między różnymi problemami i powiązanych z nimi czynnikami ryzyka i czynnikami chroniącymi.

W przypadku wystąpienia nowego kryzysu uderzającego w normalny sposób funkcjonowania szkół, należy dążyć do utrzymania priorytetu działań wychowawczych, profilaktycznych i związanych z podtrzymywaniem kondycji psychicznej dzieci i młodzieży.

W części I *Raportu*, opartej na badaniach nad kondycją psychiczną uczniów i znaczących dorosłych, analizowano kondycję psychiczną nauczycieli i rodziców, od których pomocy tak wiele zależy. Ważnym wnioskiem w ramach wzmacniania kondycji psychicznej uczniów jest uwzględnianie potrzeb rodziców i nauczycieli oraz troska o dobre relacje w całym środowisku szkolnym. Środowisko szkolne przyrównano do systemu naczyń połączonych: wzmocnienie jednego elementu wzmacnia pozostałe. W obecnych realiach niestabilnego świata szczególnie wartościowe są takie działania praktyczne, które z założenia wzmacniają wszystkie grupy środowiska szkolnego (uczniów, rodziców, nauczycieli) i poprawiają ich wzajemne relacje. W *Raporcie* podjęto też problematykę skuteczności systemu ochrony zdrowia psychicznego, w tym w perspektywie suicydologii (*nauki dot. samobójstw i autodestruktywności*).

W dalszej I części *Raportu* (dotyczącej problematyki demograficznej) omówiono realizację trzech programów profilaktyki: „Archipelag Skarbów”, „Gwiazdę Mocy” i szkolną inicjatywę profilaktyczną „Nawigacja w Każdą Pogodę”, których przebieg na bieżąco monitorowano i ewaluowano. Realizacja pokazała skuteczność programów profilaktycznych w kontekście zagrożeń demograficznych w podjętej obserwacji w latach 2007–2020. W rozdziale dotyczącym perspektyw demograficznych Polski w świetle badań nad młodzieżą, jej kondycją psychiczną, zagrożeń współczesności i efektami działań profilaktycznych przeanalizowano „dzietność w marzeniach” młodzieży i czynniki z nią związane oraz prorodzinne cele życiowe i pragnienia emigracyjne. Uczestnictwo młodzieży w programach niezaprzeczalnie przyczyniło się do wzmocnienia kompetencji społecznych

i emocjonalnych oraz wzrost odporności psychicznej na zmiany.

W części II Raportu omówiono proces interwencji kryzysowej po incydencie w Przewodowie. Wniosek jest dobitny i wskazuje na konieczność znajomości zasad zarządzania kryzysowego w jego wszystkich fazach – fazie zapobiegania, fazie przygotowania, fazie reagowania i fazie odbudowy.

W części III, dotyczącej problematyki demograficznej, omówiono wyniki kolejnych badań IPZIN przeprowadzonych w latach 2014–2022, które pokazują jednoznacznie, że poziom marzeń młodzieży w wieku 13–17 lat o przyszłej dzietności jest wyraźnie niższy niż próg zastępowalności pokoleń. Okres wdrażania polityki prorodzinnej w latach 2016–2017, który wiązał się z intensyfikacją w przestrzeni publicznej przekazów podkreślających znaczenie dzietności, wpłynął nieznacznie na wzrost pragnień dzietności wśród chłopców, ale nie zmienił ich poziomu wśród dziewcząt. Średni poziom „dzietności w marzeniach” w latach 2017–2018 wynosił około 1,9 dziecka. W roku 2020, czyli w pierwszym roku epidemii, doszło do dalszego, skokowego obniżenia tych pragnień (do poziomu współczynnika „dzietności w marzeniach” około 1,5). Spadek był wyraźnie większy wśród dziewcząt niż wśród chłopców.

Wyniki badań CBOS dotyczące dążeń i celów życiowych młodzieży prowadzone wśród 18-latków pokazują wyraźny spadek odsetka młodzieży, dla której jednym z najważniejszych celów życiowych jest „udane życie rodzinne, dzieci”. Spadek z poziomu 54% do 33% dokonał się trzystopniowo – w latach 2008–2010, 2013–2016, a następnie w latach 2018–2021. Jednocześnie cel ten przesunął się z drugiego na piąte miejsce w kolejności wyborów różnych celów życiowych. Badania IPZIN z lat 2018–2022 wśród 13–16-latków również pokazują relatywny spadek znaczenia celu życiowego „szczęśliwe życie rodzinne, dzieci”. Spadek ten miał miejsce w latach 2020–2021, czyli w okresie epidemii. Wyniki badań z okresu po 24 lutego 2022 pokazują, że po wybuchu wojny w Ukrainie nie doszło do dalszego pogłębienia tego trendu.

W świetle badań z lat 2010–2022 czynnikiem ryzyka, który najsilniej wpływa na obniżenie chęci do posiadania dzieci jest depresyjność. W kolejnych badaniach IPZIN, polskich i międzynarodowych (Polska, Malta, Litwa), niechęć, by w przyszłości mieć

dzieci w szczególności cechowała osoby mające myśli samobójcze, wysokie wyniki na skali depresji, słabą kondycję psychiczną.

Szereg badań z lat 2010–2022 doprowadził do wyłonienia grupy czynników mających pozytywny wpływ na pragnienia młodzieży związane z dzietnością. „Dzietność w marzeniach” jest wyższa u nastolatków, którzy:

- wskazują mamę jako ważnego przewodnika życiowego,
- wiara/religia ma dla nich duże znaczenie,
- mieli w swoim życiu kontakt z małżeństwami będącymi dla nich pozytywnym przykładem,
- wierzą w istnienie prawdziwej i trwałej miłości,
- uważają, że warto czekać z podejmowaniem kontaktów seksualnych do małżeństwa,
- czują się akceptowani w klasie,
- są „lokalnymi patriotami”.

Wyniki polskich i międzynarodowych badań IPZIN wskazują, że posiadanie prorodzinnych marzeń jest czynnikiem chroniącym wobec szeregu zachowań ryzykownych i problemów młodzieży. „Szczęśliwe życie rodzinne, dzieci” to jedyny cel życiowy, którego wybór ma tak jednoznaczny wymiar profilaktyczny. Na przeciwnym biegunie znajduje się najbardziej antyprofilaktyczny cel życiowy – „życie pełne rozrywek”. Jego wskazanie wiąże się z niebezpiecznym wzrostem wielu różnych zachowań ryzykownych. Potwierdzone w badaniach efekty programów z zakresu wczesnej profilaktyki problemów demograficznych pokazują, że uzyskanie wpływu na „dzietność w marzeniach” jest możliwe, ale bardzo trudne. Znacznie więcej wyników badań potwierdza wpływ programów profilaktycznych na czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z prorodzinnymi pragnieniami. Uzyskanie wymiernego wpływu na poprawę demografii przyszłości za pomocą programów profilaktycznych wymaga poprawy skuteczności istniejących programów, tworzenia nowych i maksymalnego wzrostu skali tych oddziaływań, które okażą się skuteczne.

W ramach rekomendacji w obszarze badań demograficznych wskazano, że konieczne jest włączenie tej tematyki do działań edukacyjnych, wychowawczych i profilaktycznych. Kierowane do dzieci i młodzieży działania z obszaru wczesnej profilaktyki problemów demograficznych powinny być oparte na podstawach naukowych, mieć jak najszerszą

skalę i korzystać z wpływu, jaki na życie dzieci i młodzieży mają różne grupy osób (rodzina, nauczyciele, profilaktycy, twórcy dzieł kultury, dziennikarze, itp.). W obecnej sytuacji należy zatem:

- stworzyć warunki dla poszerzenia skali realizacji istniejących programów profilaktycznych, które mają pewną, udowodnioną skuteczność w obszarze profilaktyki wczesnych problemów demograficznych,
- prowadzić działania rozwojowe zwiększające skuteczność istniejących programów i nakierowanych na tworzenie nowych oddziaływań przeznaczonych dla odbiorców z różnych grup wiekowych,
- uwzględnić w działaniach profilaktycznych inspirowanie młodzieży do pogłębionej refleksji nad celami życiowymi i sensem życia (*przypisek autorów: można tu wykorzystać elementy logoterapii i logoprofilaktyki opartej na koncepcji Victora Frankla*),
- stworzyć warunki dla dalszego rozwoju badań (w tym badań reprezentatywnych) dotyczących postaw młodzieży wobec rodziny i przyszłej dorosłości, a także dążeń emigracyjnych, wraz z szerokim kontekstem czynników związanych z tymi postawami.

Zapraszam do głębszej analizy *Raportu* oraz do uczestnictwa w oferowanych przez nasz ośrodek szkoleniach przygotowujących do wdrażania programów profilaktycznych:

- Przyjaciele Zippiego (dla młodszych uczniów szkoły podstawowej, *więcej – na str. krajowego koordynatora – Centrum Pozytywnej Edukacji w Warszawie: <https://www.pozytywnaeducacja.pl>*),
- Strażnicy uśmiechu (dla młodszych i starszych uczniów szkoły podstawowej, *więcej – j.w.*),
- Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej (dla młodszych i starszych uczniów szkoły podstawowej, *więcej – j.w.*),
- ISKRA Odporności (dla starszych uczniów szkoły podstawowej, *więcej – j.w.*),
- Golden Five (dla starszych uczniów szkół podstawowych i uczniów szkół ponadpodstawowych, *więcej – na str. wojewódzkiego koordynatora programu – ROM-E „Metis” w Katowicach: <https://golden5.metis.pl/category/o-programie/>*).

Raport do pobrania: <https://ipzin.org/raporty-i-eksperytyzy/>, dostępny również w formie drukowanej w Ośrodku Rozwoju Edukacji w Warszawie. Kontakt do autorów *Raportu* za pośrednictwem biura Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej: tel. 692822302, e-mail: biuro@ipzin.org

Źródło zdjęć:

<https://ipzin.org/raport-instytutu-profilaktyki-zintegrowanej-mlodziez-w-niestabilnym-swiecie/>.

Artykuł na podstawie Raportu opracowała
mgr Anna Ogrodnik

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Sabina Ficek

O TYM, JAK POWSTAWAŁA PRACOWNIA TECHNIKI w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 w Rybniku

Program „Laboratoria Przyszłości” to inicjatywa edukacyjna realizowana przez Ministerstwo Edukacji i Nauki we współpracy z Centrum GovTech w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Misją programu jest stworzenie nowoczesnej szkoły, w której zajęcia będą prowadzone w sposób ciekawy, angażujący uczniów oraz sprzyjający odkrywaniu ich talentów i rozwijaniu zainteresowań.

Ta misja przyświeca od zawsze w mojej pracy, więc w roli koordynatora i twórcy takiego miejsca poczułam się doskonale. Mój plan oparłam na pomysśle stworzenia w jednej dużej sali następujących małych pracowni: krawieckiej, kulinarnej, stolarsko-ślusarskiej, nowych technologii. Pracownię tworzyliśmy przez pięć miesięcy wspólnie z paniami sprzątającymi, konserwatorami, rodzicami i uczniami, a za wałek do

malowania chwyciłam wraz z nauczycielami wspomagającymi. Uczniom zaproponowałam głosowanie na nazwę pracowni z wykorzystaniem aplikacji mentimeter.com. Wygrała nazwa „Fabryka kreatywności”. 1 czerwca 2022 r. oficjalnie i uroczystie otworzyliśmy naszą pracownię. Co godzinę przychodziły kolejne klasy i pracowały w każdej z części, aby zapoznać się z wyposażeniem, a na koniec wypić koktajl truskawkowy lub lemoniadę cytrynową i zjeść gofra – wszystko przygotowane samodzielnie. Podzieliliśmy uczniów na grupy i tak w części programowania uczniowie zajmowali się 4 robotami Photon EDU i uruchamiali program w drukarce 3D, aby drukowała breloczki przedstawiające logo naszej szkoły (wcześniej uczeń klasy 8 zaprojektował i ustawił parametry do wydruku). Grupa druga na stołach ślusarskich wbijała gwoździe wg wzoru do deseczki i nawijała wełnę aby go wypełnić. Grupa trzecia wyszywała prosty wzór na kanwie i naszywała na maszynie stębnowej aplikację na poduszki do świetlicy szkolnej. Grupa czwarta układała klocki w zestawach LEGO® Education SPIKE™ Prime tak, aby zaprogramować huśtawkę czy most zwodzony.

Grupa piąta tworzyła obiekty trójwymiarowe długopisami 3D. Grupa szósta przygotowywała w kuchni kulinarne smakołyki. Dzieci stwierdziły, iż był to „cudowny dzień dziecka w szkole”.

Pracownia działa doskonale, wszyscy z radością przychodzą na lekcje, każda klasa prosi dyrekcję o dodatkowe kółko kreatywne tylko dla nich, a klasy 7 i 8, które już nie mają przedmiotu technika, przychodzą na przerwach, aby zrobić sobie kanapkę, herbatkę i porozmawiać przy okrągłym stole. Przeszkoliłam wszystkich nauczycieli przedszkola i szkoły, aby i oni potrafili korzystać z zasobów pracowni i przychodzili na swoich lekcjach przedmiotowych czy wychowawczych. I tak się też dzieje. Wielu nauczycieli korzysta z pracowni wg zastosowanego kalendarza wpisów. W pierwszym semestrze roku szkolnego 2022/23 odbyło się 128 zajęć, a w drugim – 148.

Uważam, że cel inicjatywy MEiN, czyli wsparcie wszystkich szkół podstawowych w budowaniu wśród uczniów kompetencji przyszłości w tzw. nurcie STEAM (nauka, technologia, inżynieria, sztuka oraz matematyka) został w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 w Rybniku osiągnięty.

FABRYKA KREATYWNOŚCI

grudzień 2021 - czerwiec 2022

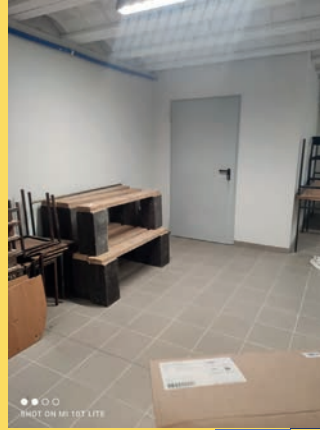
Laboratoria Przyszłości

Laboratoria
Przyszłości

WYBÓR POMIESZCZENIA

Gdzie??

wybór padł na magazyn w przyziemiu

Go to www.menti.com and use the code 9375 4198

Jaką nazwę proponujesz do pracowni technicznej?

And The Winner is

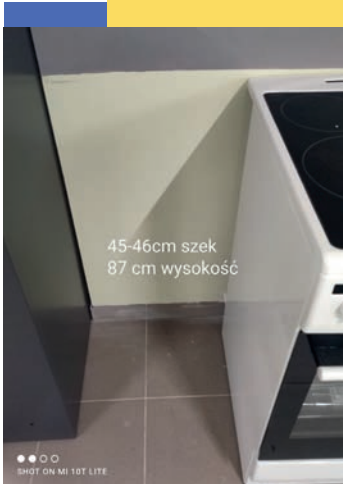
KREATYWNOŚCI

Każda klasa wykonała 1 literkę z innego materiału konstrukcyjnego

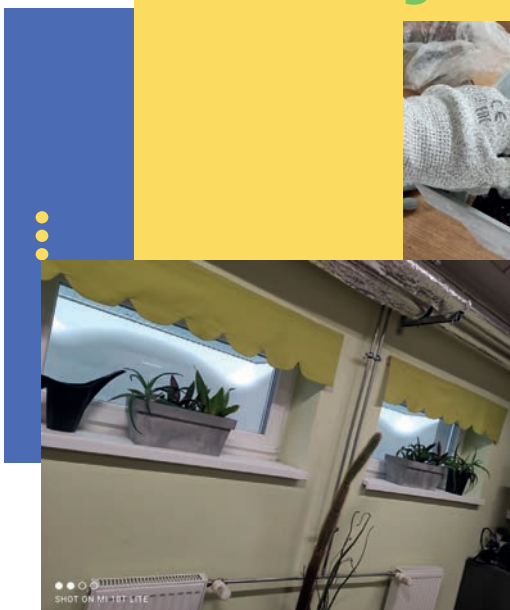
JUŻ SĄ NASZE ZAKUPY

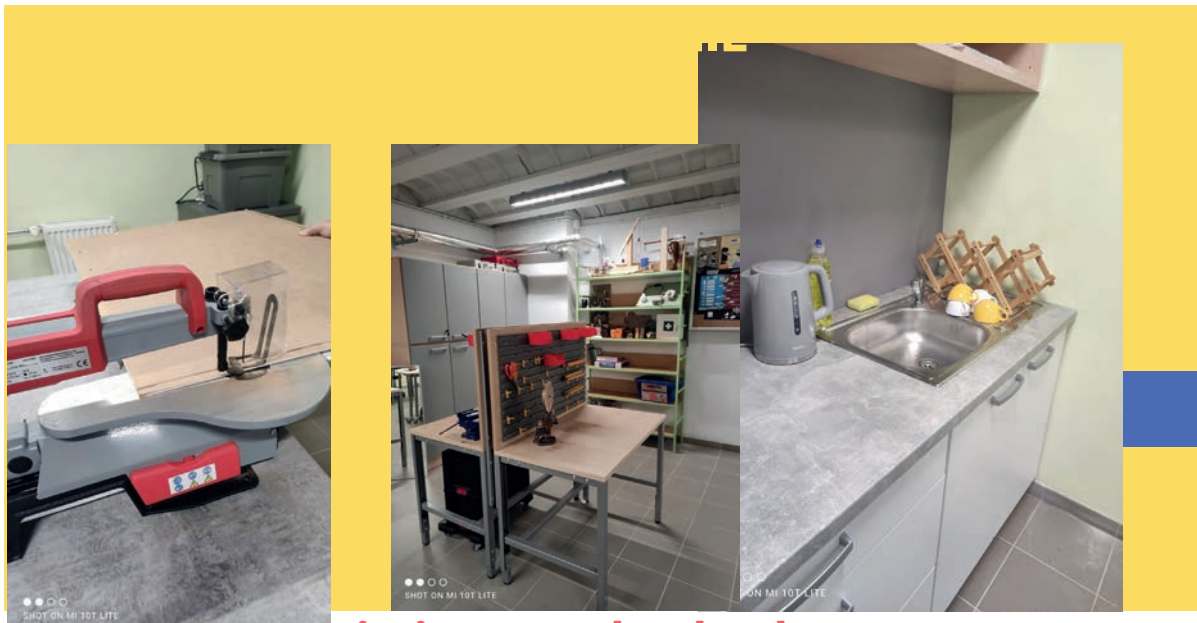
Składanie mebli

Aranżacje - kwiaty

kwiaty podarowane

i pierwsza herbatka

STREFY - GASTRONOMICZNA

STREFY KRAWIECKA

STREFY - ŚLUSARSKO-STOLARSKA

STREFY - WYDRUKU 3D

STREFY - ROBOTYKA

Photon Robot edukacyjny

STREFY - MULTIMEDIA

PIERWSZE KÓŁKA POZALEKCYJNE

PIERWSZE KÓŁKA POZALEKCYJNE

i lego

DZIĘKUJEMY

DYREKCJI ZA
WSPÓŁPRACĘ I POMOC

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Laboratoria
Przyszłości

Laboratoria Przyszłości

Zostań pionierem wśród
szkół podstawowych

Otrzymaj wsparcie finansowe
na nowoczesny sprzęt szkolny!

ZGŁOŚ SWOJĄ SZKOŁĘ

WWW.GOV.PL/LABORATORIA

Anita Swoboda

„CZYM SKORUPKA ZA MŁODU...” – II edycja Ogólnopolskiego Projektu Edukacyjnego rusza w tym roku szkolnym (2023/24)

Nauczycielki z Przedszkola nr 1 im. Misia Uszatka w Pszowie – dyrektor przedszkola mgr Anita Swoboda oraz mgr Dorota Weingart są autorkami Ogólnopolskiego Projektu Edukacyjnego „Czym skorupka za młodu...”. W ubiegłym roku szkolnym w pierwszej edycji wzięło udział kilkadziesiąt placówek z całej Polski. Edycja II ruszyła we wrześniu tego roku szkolnego.

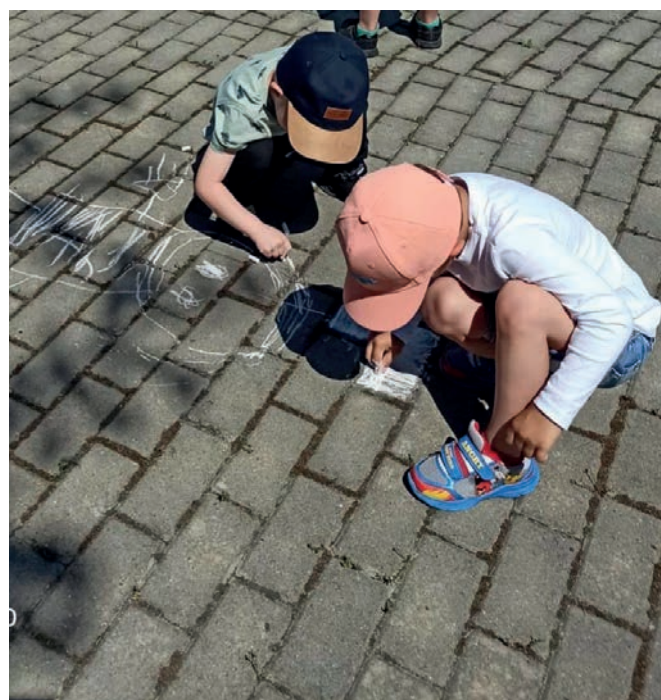

Głównym celem projektu jest promocja zdrowia i kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych. Podczas realizacji projektu zachęcamy dzieci, rodziców, dziadków i nauczycieli do uprawiania sportu, kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych, spędzania wolnego czasu w sposób aktywny i na świeżym powietrzu. Nauczyciele realizujący projekt doskonałą umiejętności: planowania pracy, logicznego myślenia, doskonalenia obowiązkowości, systematyczności, koncentracji i skupienia, współpracy z rodzicami i innymi nauczycielami w placówce.

W projekcie mogą wziąć udział nauczyciele przedszkoli oraz szkół.

Aby wziąć udział w projekcie należało wypełnić odpowiedni formularz zgłoszeniowy dostępny w regulaminie projektu i wysłać na adres mailowy czymskorupka.projekt@interia.pl do 30.09.2023 r. Uczestnicząc w projekcie, nauczyciel jest zobowiązany przeprowadzić zajęcia tematyczne – minimum jedno w miesiącu spośród dostępnych tematów. Zachęcam do zapoznania się z propozycjami zajęć. Może nawet bez formalnego uczestniczenia w projekcie zainspirują nauczycieli do podjęcia tematu promocji zdrowia i kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych.

WRZESIEŃ

- Muzyczne powitanie – wykorzystanie zabawy muzyczno-ruchowej podczas zajęć.
- Poznajemy przedszkole – zajęcia ruchowe zainspirowane różnymi pomieszczeniami w przedszkolu, np. slalom z papierowym talerzykiem (kuchnia), naśladowanie mycia rąk przy wykorzystaniu gumy sensorycznej (łazienka) itp.

PAŹDZIERNIK

- Kolorowo mi – spacer do parku, lasu lub na ogródki działkowe.
- Kącik zdrowia – założenie w sali kącika ze zdrowym jedzeniem i umieszczenie logo naszego projektu.

LISTOPAD

- Piosenką i tańcem świętujemy 11 listopada – wykonanie układu choreograficznego do piosenki o tematyce patriotycznej.
- Dzień Tolerancji – wykorzystanie do zajęć opowieści słowno-ruchowej.

GRUDZIEŃ

- Sprawna głowa, sprawne ciało – kształtowanie sprawności całego ciała z wykorzystaniem kodów (według potrzeb i możliwości grupy).
- Wigilijka grupowa – zdrowe przekąski.

STYCZEŃ

- Zabawy zimowe – zorganizowanie zabaw zimowych na śniegu.
- Z Babcią i Dziadkiem na sportowo – zorganizowanie zabawy ruchowej podczas występów z okazji Dnia Babci i Dziadka.

LUTY

- Dzień Bezpiecznego Internetu – organizacja zajęć na ww. temat oraz wskazanie innych form spędzania wolnego czasu.
- Kącik dla rodziców – stworzenie tablicy informacyjnej o wpływie ruchu na całościowy rozwój dziecka.

MARZEC

- Ćwiczenia buzi i języka – wizyta specjalisty na zajęciach (Europejski Dzień Logopedy).
- Witamy wiosnę – przywitanie wiosny w terenie.

KWIECIEŃ

- Zabawy sportowe – obchody Dnia Sportu.
- Na placu zabaw jest wspaniała sprawa – utrwalenie zasad bezpieczeństwa i wykorzystanie urządzeń ogrodowych do ćwiczeń.

MAJ

- Z rodziną czas spędzam aktywnie – zachęcanie do wspólnego i aktywnego spędzania czasu.
- Bieg po zdrowie – zorganizowanie na terenie placówki biegów.

Jedynymi wytycznymi realizowanych zajęć jest ich temat. Pozostałe działania są dowolne, mają być kreatywne i twórcze dostosowane do grupy i możliwości dzieci.

Nauczyciele, którzy zgłosili się do projektu, tworzą grupę na portalu społecznościowym Facebook *Czym skorupka za młodu...* Dodają zdjęcia z bieżącej realizacji projektu i dzielą się pomysłami oraz inspiracjami.

Po realizacji zaplanowanych zadań w czerwcu każdy nauczyciel otrzymuje bezpłatny certyfikat uczestnictwa w projekcie i dyplom dla grupy oraz certyfikat dla placówki.

Wszelkie informacje dotyczące projektu można znaleźć w informacjach na portalu społecznościowym Facebook w grupie *Czym skorupka za młodu...* lub pod nr telefonu 32 455 79 66.

Zachęcamy do włączenia się w projekt w kolejnych latach lub inspirowania się jego przesłaniem i pomysłami.

mgr Anita Swoboda

– dyrektor Przedszkola nr 1 im. Misia Uszatka
w Pszowie

Anna Ogródnik

MIĘDZYNARODOWA ZIELONA FLAGA zaprasza szkoły do udziału w programie EcoSchools

Fundacja dla Edukacji Ekologicznej w Krakowie (<https://fdee.org>) wspiera szkoły i placówki oświatowe w podejmowaniu działań ekologicznych i jako jedyna jest uprawniona do realizowania programu EcoSchools (czyli w Polsce to program EkoSzkół) oraz nadawania polskim placówkom certyfikatu Zielonej Flagi.

Celem programu EkoSzkół jest podnoszenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży poprzez działania na rzecz efektywnego wykorzystania energii i surowców naturalnych oraz zrównoważonej gospodarki odpadami. Szkoły wchodzą do programu na rok, po nieskomplikowanej aplikacji, a otrzymawszy na koniec Zieloną Flagę, mogą posługiwać się jej logiem we wszystkich swoich materiałach promocyjnych i informacyjnych. Po tym czasie szkoły składają

ponownie wnioski aplikacyjne, aby ubiegać się o Zieloną Flagę na kolejny rok. Certyfikat nadawany jest szkołom i placówkom na całym świecie w ramach międzynarodowego programu EcoSchools. Program rozwija się od 1992 r. Koordynująca międzynarodowa Fundacja Edukacji Ekologicznej – Foundation Environmental Education – www.fee.global, mieści się w Kopenhadze, w Danii.

<https://www.ecoschools.global/> – to międzynarodowa strona projektu Eko-Szkół i Zielonej Flagi (strona jest w języku angielskim, ale można wybrać polskie tłumaczenie). Międzynarodowa społeczność skupiona wokół wspólnych celów ma możliwość współpracy, debatowania, organizacji webinarów, jeśli pojawiają się takie potrzeby.

Placówka ubiegająca się o certyfikat realizuje działania na rzecz ekorozwoju zgodnie z Metodologią Siedmiu Kroków EkoSzkół (szczegóły znajdują się w Wytycznych zamieszczonych w materiałach na polskiej stronie):

1. Powołanie Eko-Komitetu (grupy roboczej).
2. Przeprowadzenie audytu ekologicznego (na początku i końcu działań).
3. Opracowanie planu działań i jego realizacja.
4. Kontrola i ocena prowadzonych działań (na bieżąco).
5. Integracja z programem nauczania (na bieżąco).
6. Promocja i współpraca z partnerami zewnętrznymi (na bieżąco).
7. Opracowanie Eko-Kodeksu (na końcu działań, na podstawie zdobytych doświadczeń).

Informacje o certyfikowanych placówkach przekazywane są władzom regionalnym i lokalnym oraz mediom.

Ponieważ działania powinny obejmować całą społeczność placówki, na początku powołuje się Eko-Komitec złożony z przedstawicieli grup pełniących różne role w placówce, jak np.: nauczycieli, uczniów, rodziców, administracji, władz lokalnych. Eko-Komitec wraz ze społecznością szkolną przeprowadza tzw. audyt początkowy, celem określenia mocnych i słabych stron w strukturze i działaniach placówki zmierzających do zrównoważonej, ekologicznej gospodarki. Dobrze jest rozpoznać obszary wymagające zmian na lepsze i podjąć decyzję, co do kluczowych celów działań.

Główne obszary tematyczne (oprócz nich można wybrać jeszcze inne proekologiczne cele):

- żywność,
- bioróżnorodność i natura,
- odpady,
- energia,
- woda,
- transport.

Pomysł projektu działań na dany rok (wybrany z jednego lub dwóch obszarów tematycznych), z opracowanym przez placówkę *Planem działań*, należy przesłać w wyznaczonym w harmonogramie terminie na adres: zielonaflaga@gmail.com

I teraz zaczyna się przygoda, zabawa, praktyka. Pole dla fantazji i kreatywnych pomysłów: skalniak, oaza wypoczynku pośród betonu, badanie czystości pobliskiej rzeki, z pomysłami na działania wspierające rzekę w jej ochronie, segregacja odpadów, kompostowniki, domki dla owadów lub większych zwierząt i wiele innych działań – jakich? To już Wasz czas i Wasza przestrzeń do wymyślenia i stworzenia ciekawych projektów.

Działania mogą być oryginalne lub zaczerpnięte spośród pomysłów innych placówek, popartych ich doświadczeniami (wymiana doświadczeń?). Wzory dokumentów, w tym *Plan działań*, zostały zamieszczone do pobrania na stronie Fundacji. Jest tam również Poradnik „7 Kroków do Zielonej Flagi”, z przykładami działań i objaśnieniami.

W trakcie realizacji programu placówki przesyłają drogą mailową pięć typów dokumentów. Są to: wyniki audytów – początkowego i końcowego, Plan działań i wizualizację Eko-Kodeksu oraz Raport z efektami działań, w formie cyfrowej prezentacji. Eko-Kodeks jest kończącym pracę zbiorem postanowień i etycznych zobowiązań wobec środowiska, ludzi i planety. Może być wykonany w różnych formach artystycznych lub pisemnie, zgodnie z pomysłem społeczności placówki.

Jest jeszcze czas do stycznia 2024 r. na podjęcie decyzji o uczestnictwie w programie i na rozpoczęcie działań. Podsumowanie programu – we wrześniu 2024 r.

Zachęcam do przyłączenia się do projektu – naprawdę warto, bo przecież ziemię mamy tylko jedną. Nauczmy się o nią dbać jeszcze lepiej!

mgr Anna Ogrodnik

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku, nauczyciel biologii i wychowania do życia w rodzinie

Sonia Gołofit

„GDY SPOTYKASZ WSZECHOBECNĄ CISZĘ...”

Wiele osób pyta mnie, czy trudno nauczyć przedszkolaków języka migowego. Zwykle odpowiadam dyplomatycznie. Nie chodzi przecież o naukę języka migowego w stopniu, który opanowują Głusi, ich rodziny czy tłumacze przysięgli. Kwintesencją prowadzonych przeze mnie zajęć jest poznanie środowiska i integracja z osobami Głuchymi.

Kto inny tak, jak dzieci, z wielkim uśmiechem i bez zahamowań, podchodzi do człowieka bez uprzedzeń. Ktoś powie, że robią to z dobroci serca. Ja powiem, że robią to instynktownie. Wykorzystując ten rodzaj zachowania chciałam, by miały możliwość komunikowania się z osobami Głuchymi. Nie jest bowiem tajemnicą, że w świecie integracji z niepełnosprawnymi mowa sprawia, że możemy porozumiewać się. A co w sytuacji, gdy osoba nas nie słyszy? Stąd pomysł na innowację w grupach przedszkolnych.

Założeniem innowacji było wzbogacenie programu nauczania o nowe treści i umiejętności związane z rozbudzaniem zainteresowań dzieci językiem migowym. Używanie polskiego języka migowego jest w tym wypadku nieodzownym elementem w pracy nauczyciela w grupie przedszkolnej. Pomysł innowacji pedagogicznej pt. „Dziecko w świecie ciszy” zrodził się po ukończeniu przez nauczycieli kursu polskiego języka migowego (pjm), uczestniczeniu w cotygodniowych spotkaniach z Osobami Głuchymi i zapraszaniu na zajęcia przedszkolne tłumacza polskiego języka migowego. Chciałam wykorzystać nieograniczoną sferę poznawczą dzieci i zamierzałam wykorzystać ją do budowania prawidłowej, ale jakże odmiennej komunikacji, wykorzystując przy tym zabawę.

W świat ciszy przenosiliśmy się co tydzień na zajęciach w grupie przedszkolnej. Podejmowałam współpracę z rodzicami i tłumaczem przysięgłym

pjm, aby realizacja zajęć przebiegała bez zastrzeżeń. Uczestnicząc w nich, dzieci nabywały przeróżne umiejętności. Uczyły się budować relacje, rozwijały kompetencje językowe i koordynację wzrokowo-ruchową, brały udział w interakcjach społecznych nie tylko ze swoimi rówieśnikami, ale również przebywając w środowisku zaproszonych Głuchych.

Planując treści nauczania, wykorzystałam podręcznik do nauki pjm, karty pracy, filmy z platformy YouTube i prezentacje multimedialne. Podczas zajęć korzystałam głównie z metod aktywizujących oraz różnych formy pracy. Nauka gestów, symboli obejmowała następujące tematy:

- Przywitanie i pożegnanie.
- Czas, w tym pory dnia.
- Osoby, w tym członkowie rodziny.
- Czasowniki.
- Przymiotniki opisujące otoczenie.
- Zwierzęta.
- Rośliny.
- Zabawki.
- Żywność.
- Liczebniki.
- Litery.
- Zaimki i przyimki.

Każde dziecko próbowało nauczyć się „miganego słowa”. Bardziej wytrwali nauczyli się tłumaczyć piosenkę na język pjm, którą wykorzystano z okazji obchodów „Dnia mamy i taty”.

Każda niepełnosprawność budzi w ludziach zdrowych konsternację. Zastanawiają się: *jak wypada się zachować?* Realizując wspomnianą innowację, chciałam przygotować dzieci na podobne spotkania. Liczę na to, że nie będą zadawać sobie powyższego pytania. Mając w pamięci słowa Pani Anny Dymnej, że „osobę niepełnosprawną trzeba przede wszystkim dostrzec, zbliżyć się do niej i wtedy dopiero można zobaczyć w niej zwyczajnego człowieka, który tak samo jak my, ma uczucia, talenty, ambicje, różne potrzeby i bardzo chce, żeby go normalnie traktować”, polecam podejmowanie podobnych działań, a z pewnością młodszemu pokoleniu łatwiej będzie poruszać się w świecie niepełnosprawnych, budować relacje i być życzliwym w stosunku do każdego człowieka.

mgr Sonia Gołofitk

– przy wsparciu **Moniki Koszutkowskiej** – doradcy metodycznego

Małgorzata Pyszny

SILVA RERUM

Język łaciński i kultura antyczna drogą do zrozumienia dziedzictwa cywilizacyjnego Europy

W podstawowych kierunkach polityki oświatowej państwa na rok 2023/24 znalazł się zapis: *kontynuacja działań na rzecz szerszego udostępnienia kanonu i założeń edukacji klasycznej oraz sięgania do dziedzictwa cywilizacyjnego Europy, w tym wsparcie powrotu do szkół języka łacińskiego jako drugiego języka obcego.*

Wielu nauczycieli, szczególnie w szkołach podstawowych, zastanawia się, jak zrealizować ten priorytet. Dlatego, dzięki konferencji zorganizowanej przez RODN i IP WOM w Rybniku, w ramach której wystąpiła pani profesor Monika Miazek-Mączyńska, przekazujemy Państwu kilka pomysłów.

Prof. Monika Miazek-Mączyńska jest filologką klasyczną i literaturoznawczynią, tłumaczką z języka łacińskiego, autorką publikacji i książek naukowych z zakresu filologii klasycznej oraz książek dla dzieci (*Silva rerum, czyli łacina hasa po łąkach i lasach, 2020; Jak Michał ze Lwowa do Chin zawędrował, 2019*). Pani profesor przekonuje, że antyczne ślady dostrzec można na co dzień w:

- kulturze materialnej, języku, literaturze, jedzeniu, sporcie (tradycje olimpijskie),
- muzyce (K-pop), książkach i filmach (Percy Jackson, Harry Potter),
- komiksach (cykl o Asteriksie), grach komputerowych (Assassin's Creed Odyssey),
- czyli wszystkim, co może interesować i dotyczyć młodego człowieka.

Również spacer wokół zabytków sakralnych Rybnika pozwala uruchomić antyczne skojarzenia, np. zwiedzając Bazylikę p.w. św. Antoniego Padewskiego, możemy omówić z uczniami etymologię słów: bazylika (łac. basilica), kolumna (łac. columna), ołtarz (łac. altaria), witraż (łac. vitrum), organy (łac. organum).

Marki znanych firm czy produktów też wzbudzają mitologiczne nawiązania:

- **Nike** (Nike także Zwycięstwo, łac. *Victoria*) – w mitologii greckiej bogini i uosobienie zwycięstwa, zdobiąca często pomniki upamiętniające słynne zwycięstwa odniesione w bitwach. Przedstawiano ją jako młodą kobietę ze skrzydłami i gałązką oliwną w dłoni. Jest opiekunką sportowców i wojowników).
- **Hebe** (Hebe łac. *Hebe* młodość) – w mitologii greckiej bogini i uosobienie młodości oraz wdzięku, utożsamiana z rzymską Juventas (łac. *Iuventas, Juventas, Iuventus*).
- **Mercure** (Merkury łac. *Mercurius*) – rzymski bóg handlu, zysku i kupiectwa; także Złodziei i celników, posłaniec bogów. Jego imię pochodzi prawdopodobnie od łacińskiego *merx*, lub też *mercator*, co oznacza *kupiec*. Za jego odpowiednika w mitologii greckiej można uznać Hermesa, zaś w panteonie etruskim – Turmsa.
- **Mars** (Mars starołac. *Mavors*, łac. *Mars*) – staroitałski bóg wojny, znany już u Etrusków jako **Maris**. Obok Jowisza i Kwirynusa jeden z głównych bogów w mitologii rzymskiej. Odpowiednik greckiego Aresa. Początkowo czczony jako patron pór roku, szczególnie wiosny.
- **Pegasus** (Pegaz łac. *Pegasus*) – w mitologii greckiej skrzydlaty koń zrodzony z wytoczonej krwi Meduzy po uśmierceniu jej przez Perseusza. Często używamy łacińskich przysłów i zwrotów, warto przekazać ich treść uczniom z odpowiednim kontekstem literackim czy historycznym:

Historia vitae magistra est.

Historia nauczycielką życia.

Cogito ergo sum.

Myślę więc jestem.

Scio me nihil scire.

Wiem, że nic nie wiem.

Per aspera ad astra.

Przez ciernie do gwiazd.

*Repetitio est mater studiorum.
Powtarzanie jest matką nauk.
Non scholae, sed vitae discimus.
Nie dla szkoły, lecz dla życia uczymy się.*

Należy wspomnieć podczas lekcji języka polskiego, że kultura łacińska przybyła na polskie ziemie razem z chrześcijaństwem. Oprócz nowej religii misjonarze przynieśli nam m.in: **kalendź łaciński** (od łac. Kalendae – pierwszy dzień miesiąca); nazwy miesiące: marzec (łac. Martius) i maj (łac. Maius) oraz **alfabet łaciński** (czcionka TIMES NEW ROMAN) i kulturę pisma. Z języka łacińskiego przejęliśmy wiele imion, np. **MAREK** (łac. Marcus), jak np. mówca Marek Tulliusz Ciceron, cesarz i filozof Marek Aureliusz. Pojawiają się również w naszym języku imiona utworzone od nazwisk rzymskich rodów: **JULIA / JULIAN / JULIUSZ** (łac. gens Iulia – ród Juliuszów), **KORNELIA / KORNEL** (łac. gens Cornelia – ród Korneliuszów), **KLAUDIA / KLAUDIUSZ** (łac. gens Claudia – ród Klaudiuszów czy imiona przekształcone ze słów łacińskich: **DOMINIK / DOMINIKA** (łac. dies Dominica – dzień Pański, czyli niedziela), **WIKTOR / WIKTORIA** (łac. victor – zwycięzca, victoria – zwycięstwo). **ANGELIKA** (łac. angelus – anioł), **BEATA** (łac. beatus – błogosławiony, szczęśliwy), **MARCIN** (łac. Martius – należący do boga Marsa), **KLARA** (łac. clarus – jasny). Doskonałym ćwiczeniem dla każdego ucznia będzie poszukiwanie etymologii swego imienia.

W naszym języku często pojawiają się słowa, wywodzące się z łaciny, można wspomnieć o nich podczas zajęć z zakresu słownictwa czy słowotwórstwa: **SCHOLAE** – szkoła, odczyt, wykład, **TABULA** – tablica, deska, **FERIAE** – dni wypoczynku, **POETA** – poeta, **SENATOR, SENATUS** – senator, senat, **OLIVA** – oliwa, **MEDICINA** – sztuka lekarska (ale też: lekarstwo), **CEPULA** – cebula, **DENTES** (łac. zęby) – dentysta, **MINISTER** – po łacinie: służący, pomocnik, **MAGISTER** – po łacinie: nauczyciel, **DOCTOR** (czyt. doktor) – po łacinie: nauczyciel, ktoś uczony, **SEDES** – po łacinie: siedzenie, siedziba, później: tron królewski.

Starożytni Grecy i Rzymianie jadaliby wiele produktów, które uwielbiamy również współcześnie.

- Buraki – im zawdzięczała urodę bogini Afrodyta; miały zapewniać długowieczność.
- Czosnek i cebula – zalecane zwłaszcza żołnierzom dla dodania siły i odwagi – bardzo zdrowe.

- Groch i fasola – były podstawą kuchni starożytnej.
- Kapusta – jedno z ulubionych warzyw, miała leczyć szaleństwo i melancholię, a według Katona Starszego – także niemal każdą inną chorobę.
- Miód – najczęściej używany do słodzenia; symbol miłości, mądrości, eliksir młodości, obdarzający umiejętnością pięknego mówienia i talentem poetyckim.
- Oliwki i oliwa – dar bogini Ateny; często na śniadanie jadano kawałek sera, oliwki i maczany w oliwie chleb.

Chociaż już w XII w. p.n.e. w Egipcie znano około 30 gatunków pieczywa, to prawdziwymi mistrzami w wypieku chleba – również tego na zakwasie lub drożdżach – byli Grecy, którzy wypiekali ponad 50 gatunków w różnych kształtach i smakach. Od nich miłość do chleba przejęli Rzymianie – pierwsze piekarnie w Rzymie prowadzili właśnie Grecy. Za panowania Oktawiana Augusta w stolicy imperium było ponad 500 piekarń – starannie kontrolowanych przez specjalnych urzędników – edylów, odpowiedzialnych za rozdawanie chleba najbiedniejszym mieszkańcom miasta. Chleb służył Rzymianom nie tylko do jedzenia, ale był też ważnym elementem kultu religijnego – składano go w ofierze dla bogów. Marek Gawiusz Apicjusz, smakosz żyjący w I w. n.e., napisał książkę kucharską (*De re coquinaria*) liczącą dziesięć ksiąg. Wśród wielu wykwintnych przepisów znalazł się również ten na omlet (łac. ova spongia ex lacte, czyli „jajeczna gąbka z mleka”), który po usmażeniu podawano z miodem i ... pieprzem!

Chociaż powstanie lodów w znanej i lubianej przez nas postaci związane jest ze starożytnymi Chinami i Tajlandią, również antyczni Grecy i Rzymianie mieli swoje desery „dla ochłody”, a były to np. mrożone owoce z miodem oraz sprowadzany z gór kruszony lód albo śnieg, mieszany z miodem i winem (współczesna granita), ale na taki rarytas mogli sobie pozwolić tylko najbogatsi, bo nie było wtedy zamrażarek.

Edukacja klasyczna kojarzy się nam przede wszystkim z poważną filozofią, mitologią i kulturą antyku. *Profesor Monika Miazek-Męczyńska jest autorką dwóch książek dla dzieci: **Silva rerum czyli łacina hasa po łąkach i lasach** oraz **Silva rerum 2 czyli łacina bryka w puszczech, w zagajnikach**, publikacje te pomogą nauczycielom w realizacji edukacji klasycznej na I i II etapie edukacyjnym.*

W książeczkach *tych* przewodnikami po świecie łacińskich sentencji zostały zwierzęta, które w zabawnych wierszykach, z dowcipem posługują się mową starożytnych Rzymian, komentując swoje życiowe doświadczenia. Jest to śmieszne i pouczające. Zachęcamy, by zajrzeć do zwierzęcego świata, w którym szakal wyznaje swoje uczucia słowami

Katullusa, mrówka cytuje Horacego, a ćma na zagrożenie życia reaguje jak sam Cezar.

Zapraszam do zabawy z łaciną!

Małgorzata Pyszny

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Magdalena Weber-Zielińska

WPROWADZENIE ELEMENTÓW PEDAGOGIKI MONTESSORI W GRUPIE PRZEDSZKOLNEJ – pomysł na realizację innowacji pedagogicznej

Na czym polega edukacja metodą Montessori i jakie są jej założenia? Czy metoda opracowana ponad sto lat temu może być nadal aktualna, a przede wszystkim interesująca dla dzieci, które wychowują się w świecie cyfryzacji? Jak realizować metodę Montessori bez dostępu do dedykowanego dla tej metody materiału rozwojowego? To tylko niektóre

z pytań, które pojawiają się, kiedy słyszymy o edukacji Montessoriańskiej.

Dziś hasło „Montessori” większość z nas kojarzy z drogim przedszkolem. To jednak nie tyle chwilowa moda czy trend, ale sposób na rozwój dziecka. To filozofia, której poznanie pozwala na poszerze-

nie horyzontów przedszkolaka i nauczyciela, choć w pewnym sensie jest powrotem do tego, co było. Zaczynamy od początku.

Maria Montessori – kim była?

Za każdą wyjątkową ideą stoi wyjątkowa osobowość. Tak też jest w przypadku Marii Montessori, dzięki której na nowo zdefiniowano podejście do dzieci i ich nauczania.

Maria Montessori (1870–1952), edukatorka wyprzedzająca swoje czasy. Jedyńca, córka konserwatywnego ojca oraz liberalnej w swoich poglądach matki. Przeplatanie się poglądów rodziców w dorosłym życiu Marii było bardzo widoczne. Z jednej strony praktykująca katoliczka, z drugiej kobieta, która ma śmiało poglądy jak na tamte czasy. Z historii opowiedzianych przez ludzi, którzy znali Marię, wyłania się obraz dziewczyny o bardzo silnej woli, czasem aroganckiej. Jej silna osobowość miała wpływ na ścieżkę edukacji, jaką wybrała. Odmówiła bowiem pójścia do tradycyjnego gimnazjum, zamiast tego wybrała szkołę dla chłopców o profilu matematycznym i przyrodniczym. Pomimo wielkiego niezadowolenia swojego ojca ukończyła szkołę techniczną. Została pierwszą kobietą, która uzyskała tytuł doktora nauk medycznych na Uniwersytecie w Rzymie. Była lekarzem psychiatrą, antropologiem i pedagogiem. Pod koniec XIX wieku rozpoczęła pracę w Klinice Psychiatrycznej Uniwersytetu Rzymskiego, gdzie poświęciła się pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz zgłębianiem wiedzy na temat pedagogiki specjalnej. Prędko okazało się, że osiąga świetne wyniki w nauczaniu, lepsze niż nauczyciele pracujący z dziećmi bez deficytów rozwojowych.

Punktem zwrotnym w jej karierze był moment, w którym zajęła się pracą z dziećmi w wieku przedszkolnym. W 1907 roku Montessori objęła stanowisko kierownika w domowej świetlicy-przedszkolu (tego typu miejsca były wówczas popularne we Włoszech, tworzone je dla dzieci z rodzin robotniczych). Montessori nazwała to miejsce „Domem Dziecięcym” (Casa dei Bambini). Stał się on ośrodkiem badawczym, w którym dopracowała i rozwinęła swoją metodę. Niezwykły sukces dydaktyczny i wychowawczy Montessori spowodował, że coraz więcej placówek zaczęło wprowadzać jej sposób nauczania. Po ponad

stu latach edukacja Montessoriańska obecna jest na całym świecie, obejmując okres od wczesnego dzieciństwa aż po wiek szkolny.

Uczyłam się dziecka. Wzięłam to, co dziecko mi przekazało i wyraziłam to, tak powstała metoda zwana metodą Montessori.

Maria Montessori

Pedagogika Montessori – zarys ogólny

Istota pedagogiki Marii Montessori sprowadza się do stwierdzenia, że każde dziecko jest wyjątkowe. Ma swoją osobowość, własny rytm, specyficzne cechy i ewentualne ograniczenia. Tym, co łączy wszystkie dzieci w wieku poniżej 6 lat, to chłonny umysł, który przyswaja wrażenia i doświadczenia ze swojego otoczenia tak, jak gąbka chłonie wodę. Montessori wyróżnia wrażliwe fazy, nazywane również okresami wrażliwości – chodzi o szczególną wrażliwość na drodze rozwoju, czyli o etapy w życiu młodego człowieka, w których jest całkowicie skoncentrowany na określonym elemencie. Jak pisze Maria Montessori, „od tego czasu wszystko staje się dla niego łatwe, żywe i zachwycające”. Dlatego niezwykle istotnym jest, aby w odpowiednim momencie środowisko dostarczyło dziecku środków do tego, by mogło się rozwijać, wykorzystując okresy wrażliwości. Gdy minie okres szczególnej chłonności, osiągnięcia stają się wynikiem żmudnej pracy, związanej z wysiłkiem i nakładem siły woli.

Okres pierwszy, obejmujący lata 0–6, to wg Montessori okres budowania inteligencji i charakteru dziecka. Początkowo (do 3 roku życia) dziecko w sposób nieświadomy gromadzi wiedzę i doświadczenia z otaczającego świata. Kolejne trzy lata to okres świadomego poszukiwania wrażeń, gromadzenia doświadczeń oraz ich porządkowania. M. Montessori zidentyfikowała wiele okresów szczególnej wrażliwości, tzw. okresów krytycznych, w których dziecko jest podatne na oddziaływanie określonych elementów z otoczenia. Należą do nich między innymi: okres szczególnej wrażliwości na język, na koordynację ruchową i zainteresowanie małymi przedmiotami, okres wrażliwości na porządek (klasyfikowanie, sortowanie, porządkowanie), na doskonalenie zmysłów, okres wrażliwości na zachowania społeczne oraz okres szczególnej wrażliwości na pisanie i czytanie.

Metodzie Montessori towarzyszy fenomen „polaryzacji uwagi”, czyli głębokiej koncentracji i długotrwałego zainteresowania daną rzeczą lub czynnością. Polaryzacja uwagi sprawia, że dziecko kształtuje umiejętność skoncentrowanej pracy, która ma wpływ na zdobywanie bogatej wiedzy i nabiera odpowiedzialności za swoje działania. My, dorośli, powinniśmy w danym momencie zapewnić dziecku

jedynie odpowiednie środowisko do rozwijania jego zainteresowań i poznawania świata. Musi ono być: bezpieczne, spokojne, dostosowane do jego potrzeb w każdym okresie, sprzyjające zaprowadzaniu porządku oraz gwarantujące swobodę działania.

Dlaczego Montessori? Opis innowacji

Zapewne niejedynemu nauczycielowi borykać się z wyzwaniem, jakim jest praca w grupie zróżnicowanej wiekowo. Wiąże się to ze zmianą organizacji pracy, sposobu prowadzenia zajęć oraz dobierania pomocy dydaktycznych. Ponadto, sposób jej funkcjonowania często jest niezrozumiały dla rodziców, pojawiają się obawy o poziom nauczania w takiej grupie. Tymczasem właśnie zróżnicowanie wiekowe stanowi jeden z fundamentów pedagogiki Montessori i może się stać impulsem do wprowadzenia innowacji, jak było w moim przypadku. Kiedy rozpoczęłam pracę w oddziale przedszkolnym przy Sportowej Szkole Podstawowej w Radlinie okazało się, że nasi podopieczni mają od 2,5 do 6 lat. Nie jest to model pracy, który byłby nieznanym, jednak zdecydowana większość przedszkoli, zwłaszcza publicznych, nie funkcjonuje w ten sposób. Ten fakt sprawił, że postanowiłam skoncentrować swoje działania wokół edukacji Montessori, która oparta jest na przekonaniu, że każde dziecko jest inne i rozwija się w różnorodny sposób, a w naszej grupie dokładnie tak jest.

Koncepcja grupy zróżnicowanej wiekowo ma odzwierciedlać strukturę rodziny wielodzietnej jako naturalnej grupy umożliwiającej gromadzenie doświadczeń społecznych. Gdyby porównać jakiegokolwiek grupę społeczną, z jakimi dziecko ma kontakt

po wyjściu z przedszkola czy szkoły, okazałoby się, że to podział wiekowy jest sztuczny. Nigdzie później nie kontaktujemy się już tylko z naszymi rówieśnikami. W rodzinie, pracy czy w sąsiedztwie spotykamy się z ludźmi z różnych przedziałów wiekowych. Dlatego wskazane jest, by uczyć się czerpania wzorców od starszych i jednocześnie pomagania młodszym.

Grupy mieszane w pedagogice Montessori mają znaczący wpływ na rozwój społeczny dziecka, gdyż przebywając w takiej grupie dłuższy czas, dziecko zajmuje w niej coraz to inną pozycję. Najpierw jest dzieckiem najmłodszym, później starszym, a pod koniec pobytu na danym poziomie edukacji staje się tym najstarszym. Dziecko pełni różne role, kształtuje nowe umiejętności i cechy. Dzieci starsze stają się bardziej empatyczne, opiekują się dziećmi młodszymi, pomagają nauczycielowi. Dzieci młodsze nigdy nie czują się osamotnione, wiedzą, że mogą liczyć nie tylko na pomoc nauczyciela, ale i starszych kolegów, z czasem chętnie ich naśladować, chcą im dorównać w wiedzy i umiejętnościach, dzięki temu uczenie się odbywa się pod wpływem motywacji wewnętrznej.

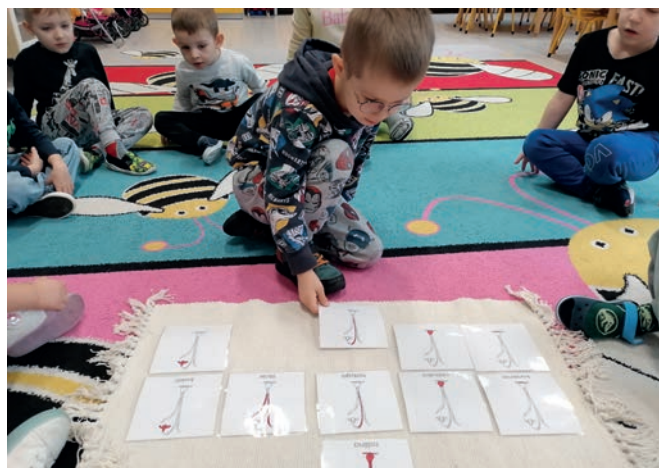
Nauczyciel w myśl pedagogiki Montessori nie uczy, ale podąża za dzieckiem, wspomaga jego wysiłki wychowawcze, obserwuje dziecko i jego działania, wspiera je, motywuje do samodzielnego działania w myśl zasady „Pomóż mi zrobić to samemu”. W systemie Montessori nie stosuje się tradycyjnego oceniania, nagród, kar, oceniana jest aktywność – nie efekt, unika się porównywania dzieci. Relacje pomiędzy nauczycielem, a dzieckiem są oparte na wzajemnym szacunku, a nie na władzy i posłuszeństwie.

Jak zatem wyglądała w praktyce realizacja założeń pedagogiki Montessori w naszej grupie? Klasyczny materiał Montessori podzielony jest na pomoce służące do: ćwiczeń dnia codziennego, kształcenia zmysłów, edukacji matematycznej, edukacji językowej, edukacji kosmicznej. Materiały opracowane są zgodnie z zasadą stopniowania trudności oraz możliwości dokonania samokontroli. Niestety są bardzo drogie, co znacznie utrudnia dostęp do nich i możliwość wykorzystywania ich w pracy. Czy to oznacza, że praca w oparciu o metodę Montessori jest niemożliwa? Absolutnie nie. Możemy oprzeć się w większej mierze na wprowadzeniu w życie reguł i założeń edukacji Montessori.

Na początku postarałam się, by przestrzeń do nauki i zabawy była uporządkowana, prosta i dostępna. Istotne jest, by dziecko miało możliwość wyboru tego, czym chce się zajmować. Kolejnymi kluczowymi elementami była umiejętność wypracowania ciszy, brak pośpiechu (dziecko rozwija się w swoim tempie), a także kontakt z naturą (rozumiany jako wykorzystanie w pracy naturalnych materiałów takich jak: szyszki, muszki, drewno). W swojej pracy bazowałam na wykorzystywaniu praktycznych ćwiczeń dnia codziennego, np. zapinanie guzików, a także wprowadzeniu spotkań w kręgu, które były okazją do przywitania się z dziećmi, prezentacji pomocy czy „lekcji” tematycznych. Praktykowaliśmy „Lekcje ciszy” z wykorzystaniem świecy, wody, dzwoneczka, itp., podczas których dzieci doskonaliły umiejętność koncentracji uwagi oraz współpracy. Wykorzystywałam dywanik do prezentowania materiału podczas zajęć, gdyż sprzyja on utrzymaniu porządku i wyznacza konkretny obszar pracy, a tym samym uczy dyscypliny. Kolejnym ważnym elementem było wykorzystanie „Lekcji trójstopniowej” jako charakterystycznej formy pracy. Taka lekcja bazuje na wykorzystaniu kart wzbogacających słownictwo lub kart naukowych (które dostępne są w Internecie, a więc można je wydrukować) i składa się z trzech następujących bezpośrednio po sobie etapów, tj. prezentacji, identyfikacji, przywołania z pamięci. Pomaga dzieciom w poznaniu i zapamiętaniu nowych pojęć, a dzięki temu przyczynia się do wzbogacenia słownictwa. Stworzyłam Kącik Montessori, który był wyposażony w samodzielnie stworzone pomoce dydaktyczne inspirowane materiałem Montessoriańskim, zmieniające się wraz

z porami roku. Możemy tu wykorzystać przedmioty codziennego użytku, tj. dzbanuszki, miseczki, łyżeczki, szczypcy, sznurowadła, etc. oraz naturalne materiały, tj. szyszki, kasztany, kamyki, drewno, muszelki, itd. Ponadto warto promować recykling i sięgnąć np. po zakrętki, małe plastikowe butelki, puste pudełka. Bez autorskiego materiału Montessori nie ma możliwości rezygnacji z zabawek, jeżeli jednak możemy sprawić, by dziecko zamiast po klocki czy lalki sięgnęło po nożyczki, klamerki albo guziki to warto z tego skorzystać. Najważniejsze jest, by aktywności proponowane dzieciom przyciągały ich uwagę i zachęcały do pracy. Materiały wykonane w pojedynczych egzemplarzach uczą dzieci respektowania potrzeb innych, czekania na swoją kolej. Pomoce Montessori, nawet te najprostsze, mają prowokować do działania, a działanie to rozwój. Dzieci młodsze podczas pracy z materiałem kształtują głównie motorykę małą oraz precyzję ruchów. Dzieci starsze mogą rozwijać swoje umiejętności w oparciu o materiał językowy, matematyczny, a także ten z zakresu botaniki, zoologii czy kosmosu. Kolejnym elementem, jaki możemy zaczerpnąć z omawianej metody, jest „Urodzinowe słoneczko Montessori”. Jest to sposób na celebrowanie urodzin dziecka ale również na ułatwienie zrozumienia koncepcji upływu czasu. W naszej grupie pojawiły się trudności w realizacji tego elementu ze względu na skomplikowaną sytuację rodzinną niektórych dzieci. Niemniej jednak warto się zastanowić nad wykorzystaniem odmiennej od powszechnie znanej formuły urodzin. Na czym polega urodzinowy rytuał? Każdy solenizant otrzymuje koronę, określamy wspólnie jego wiek, następnie trzymając w rękach globus, dziecko okrąża „Słońce”, którego każdy promyk to kolejny miesiąc począwszy od tego, w którym się urodził. Ta czynność prezentuje ruch Ziemi wokół Słońca. Towarzyszy mu piosenka śpiewana przez inne dzieci. Decydując się na taką formę, bardzo ważną rolę odgrywa współpraca z rodzicami, gdyż to oni są odpowiedzialni za przygotowanie pamiątek z dzieciństwa, które dziecko będzie mogło zaprezentować swoim kolegom. Później przychodzi czas na zdmuchnięcie świeczki, życzenia oraz poczęstunek. Korzyści z obchodzenia urodzin w ten sposób to przede wszystkim fakt, że solenizant czuje się ważny i zapamiętuje datę swoich urodzin, a ponadto, dzieci poznają i utrwalają nazwy miesięcy oraz pór roku

i ich kolejność, a tym samym zaczynają rozumieć koncepcję czasu.

Elementy pedagogiki Montessori możemy wprowadzać w sposób nienachalny, małymi krokami i realizować je w trakcie całego pobytu dzieci w przedszkolu, również podczas indywidualnej pracy z dzieckiem, wplatając je w ramowy plan dnia. Korzyści, jakie niesie zastosowanie założeń Montessori, to przede wszystkim: poprawa koncentracji oraz wydłużenie czasu skupienia uwagi wśród dzieci, wypracowanie umiejętności współpracy, rozwijanie samodzielności oraz wiary we własne możliwości, a także kształtowanie postaw wzajemnej pomocy bez rywalizacji. Dzieci z entuzjazmem podchodzą do nieznanych dotąd form nauki. To, co nowe, budzi ich ciekawość i chęć do podejmowania aktywności oraz przyczynia się do wzmożonej koncentracji uwagi, dlatego korzystajmy z różnorodnych metod i form edukacji, obserwujmy naszych wychowanków, wykraczajmy poza podstawę programową i nie bójmy się podążać za dzieckiem.

Bibliografia

- G u z S., *Edukacja w systemie Marii Montessori wybrane obszary kształcenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2016.
- C o t t e D.G., *Metoda Montessori w domu*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2017.
- A l b i n o w s k a, G a j, L a u b a, M a t c z a k, S o s n o w s k a, C z e k a l s k a, *Odkryjmy Montessori raz jeszcze. Program wychowania przedszkolnego*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Warszawa 2010.
- M i k s z a M., *Zrozumieć Montessori*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Warszawa 2020.

mgr Magdalena Weber-Zielińska

– nauczyciel wychowania przedszkolnego
w Sportowej Szkole Podstawowej nr 2 w Radlinie

Małgorzata Pyszny

PER ASPERA AD ASTRA – podsumowanie projektu

Senat RP ustanowił rok 2023 rokiem: Mikołaja Kopernika, Jana Matejki, Wisławy Szymborskiej, Włodzimierza Przerwy-Tetmajera, a także Pamięci Bohatek i Bohaterów Getta Warszawskiego.

W uchwale ustanawiającej rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika podkreślono, że Kopernik był to prawdziwy człowiek renesansu – prawnik, urzędnik, dyplomata, lekarz, duchowny, doktor prawa kanonicznego, zajmował się również astronomią i astrologią, matematyką, ekonomią, strategią wojorską, kartografią, filologią.

Bywa też nazywany fizykiem i filozofem. W nauce światowej uważany jest za twórcę metody naukowej w dociekaniu prawdy. Najśłynniejsze dzieło Mikołaja Kopernika „De revolutionibus orbium coelestium” wywołało jedną z najważniejszych rewolucji naukowych od czasów starożytnych, nazywaną przewrotem kopernikańskim.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej podejmując uchwałę w 550. rocznicę urodzin tego Wielkiego Polaka, chciał po raz kolejny przypomnieć jego zasługi, na stałe obecne w naszej społecznej świadomości. Pragnął też zachęcić młodych ludzi do inspirowania się tą niezwykłą postacią. RODN i IP „WOM” w Rybniku, chcąc zadbać o popularyzację postaci Mikołaja Kopernika, zaproponował nauczycielom i ich wychowankom udział w interdyscyplinarnym projekcie – Per aspera ad astra (Przez trudy do gwiazd).

11.10.2023 roku odbyła się konferencja naukowa: *Droga do gwiazd. ROK MIKOŁAJA KOPERNIKA*.

W programie konferencji znalazły się prezentacje:

1. *Opowieść o Mikołaju Koperniku prosto ze słąskiego planetarium*. Grzegorz Przybyła – astrofizyk.
2. *Gdzie można znaleźć Kopernika? Opowieść polonisty, szperacza i turysty*. Małgorzata Pyszny, nauczyciel-konsultant.

3. *Propozycje pomocy dydaktycznych na temat polskich naukowców i odkrywców*. Anna Krzyżanowska, nauczyciel-konsultant.

4. *Mikołaj Kopernik w przedszkolu i klasach młodszych*. Wioletta Dudziak-Radecka, nauczyciel-konsultant.

Podczas konferencji ogłoszono również konkurs – Per aspera ad astra dla uczniów szkół podstawowych z terenu województwa śląskiego. Obejmował on cztery kategorie tematyczne:

1. Opowiadanie twórcze: *Moje spotkanie z Mikołajem Kopernikiem*. Temat skierowany do uczniów klas 4–8.
2. Wypowiedź argumentacyjna z elementami charakterystyki: *Rozwiń myśl Wergiliusza: Sic itur astra – tak się idzie do gwiazd!* Temat skierowany do uczniów klas 4–8.
3. Bajka zainspirowana łacińskim cytatem. *Silva rerum*. Temat skierowany do uczniów klas 4–8.
4. Zredaguj komiks – *Dzieciństwo Mikołaja Kopernika*. Temat skierowany do uczniów klas 1–4.

Na konkurs, który trwał od października do grudnia, nadesłano 36 prac literackich. Laureatami zostali uczniowie następujących placówek: SP 11 Rybnik, SP 2 Pawłowice, SP Ochaby, SP 36 Rybnik, ZSP Grzegorzowice, SP 8 Czerwionka-Leszczyny, SP 21 Bytom. Otrzymaliśmy również 26 komiksów, laureatami w tej kategorii zostali uczniowie szkół: SP 28 Rybnik, SP 16 Żory, SP 1 Rydułtowy, SP Ochaby, SP 6 Łaziska Górne. Serdecznie dziękujemy za zaangażowanie uczniów i nauczycieli oraz wszystkie przesłane prace, świadczą one o pasjach poznawczych, kreatywności oraz umiejętnościach literackich i plastycznych autorów.

Laureaci konkursu wraz z opiekunami mieli okazję spotkać się 14 grudnia 2023r. w RODN i IP „WOM” w Rybniku w ramach podsumowania konkursu. Była to znakomita okazja do wręczenia nagród i dyplomów, wymiany doświadczeń, lepszego poznania postaci Mikołaja Kopernika oraz zabawy!

Konsultanci RODN i IP „WOM” w Rybniku serdecznie zachęcają nauczycieli i uczniów do kontynuowania działań projektowych poświęconych Kopernikowi, proponując skorzystanie z bogatej literatury (zawartej w bibliografii pod artykułem) oraz oferując tematy działań:

- *Człowiek pomiędzy średniowieczem, renesansem a kontrreformacją.*
- *Mali detektywi na tropie Kopernika.*
- *Mikołaj Kopernik, życie codzienne, higiena, ziołolecznictwo.*
- *Mikołaj Kopernik – człowiek renesansu.*
- *Gdzie dziś można znaleźć ślady Mikołaja Kopernika?*
- *Zabawy z zagadkami Mikołaja Kopernika.*
- *Z Paszportem Odkrywczy na tropie Kopernika.*

Bibliografia

<https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,15241,patroni-roku-2023.html>
<https://muzeumkopernika.pl/>

www.planetarium.edu.pl
<https://www.kopernik.org.pl/rok-kopernik>
<https://akademiasuperbohaterow.pl/superbohaterowie/mikolaj-kopernik/>
<https://muzeum1939.pl/akcja-kopernik/publikacje/595.html>
<https://www.szlakkopernikowski.pl/pl/>
https://www.szlakkopernikowski.pl/images/pdf/paszport_turystyczny.pdf
https://www.szlakkopernikowski.pl/images/pdf/Zagadki_Mikolaja_Kopernika.pdf
https://wom.edu.pl/moodle38/pluginfile.php/71964/mod_resource/content/2/Dialog_1_2023-1%20art%20Kopernik.pdf
https://wom.edu.pl/moodle38/pluginfile.php/71620/mod_resource/content/1/cechy-komiksu.pdf
https://wom.edu.pl/moodle38/pluginfile.php/71750/mod_resource/content/2/Dzieci%20C4%99ca-astronomia-v14-na-dzfi.pdf
https://wom.edu.pl/moodle38/pluginfile.php/71751/mod_resource/content/3/19konstrepastro.pdf
https://wom.edu.pl/moodle38/pluginfile.php/71752/mod_resource/content/3/16dzastro.pdf

mgr Małgorzata Pyszny

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Sylwia Bloch

„ABC EMPATII” – WSPOMNIENIA Z KONFERENCJI

Zdrowie to całkowity fizyczny, psychiczny i społeczny dobrostan człowieka, a nie tylko brak choroby...

Definicja Światowej Organizacji Zdrowia – WHO

„ABC empatii” to program przeciwdziałający wykluczeniu społecznemu dzieci.

Porusza tematy niepełnosprawności, specjalnych potrzeb edukacyjnych, chorób, czy uchodźców, ucząc m.in. tolerancji wobec odmienności, szacunku do drugiego człowieka, porozumienia bez przemocy i empatii. Zawiera rozdziały dotyczące niedosłuchu, osób niewidomych i niedowidzących, cukrzycy,

astmy, ADHD, chorób onkologicznych, Zespołu Downa, Zespołu Aspergera, blizn, niepełnosprawności intelektualnej, niepełnosprawności ruchowej, różnic kulturowych...

Program wspierają sportowcy i artyści m.in. Robert Korzeniowski, Agnieszka Radwańska, Andrzej Seweryn, Majka Jeżowska. Obecnie realizowany jest w 3048 przedszkolach i szkołach podstawowych, 58 szpitalach oraz łącznie w 86 państwach na świecie (dzięki tłumaczeniu na język angielski, niemiecki i ukraiński). Ambasadorem programu był Pan senator Marek Plura, z którego opinią można się zapoznać, słuchając nagrania pod linkiem:

<https://www.youtube.com/watch?v=8RpvIFyF2E0>

Program „ABC Empatii” realizuje zapisy podstawy programowej, z której wynika, że:

1. dziecko kończące etap wychowania przedszkolnego i przygotowane do podjęcia nauki w szkole:
 - wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia,
 - rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem...
2. uczeń na I etapie edukacyjnym w zakresie rozwoju emocjonalnego osiąga:
 - umiejętność rozpoznawania i rozumienia swoich emocji i uczuć,
 - umiejętność uświadomienia sobie uczuć przeżywanych przez inne osoby z jednoczesną próbą zrozumienia, dlaczego one występują...

Edukacyjne walory programu zaprezentowali przedstawiciele Fundacji Czepczyńskich – Pan Damian Kupczyk oraz Pani Irena Ranosz-Talarek na zorganizowanej przez nas (Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku) w dniu 30 listopada 2023 r. konferencji, której otwarcia dokonała Pani Anna

Kwaśniewska (Dyrektor Departamentu Edukacji i Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach). W konferencji uczestniczyli wóldarze miast i gmin, naczelnicy/kierownicy wydziałów edukacji, dyrektorzy przedszkoli i szkół podstawowych, nauczyciele. Jednym z gości był również Pan Tomasz Jakubiec – prezes Fundacji Europejska Rodzina. Konferencję zorganizowaliśmy w gościnnych progach Edukatorium Juliusz w Rybniku. W trakcie kolejnych prezentacji nasza koleżanka – pani Joanna Komorek (nauczyciel konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku) sporządzała graficzną notatkę, której rezultaty można zobaczyć w fotorelacji poniżej.

Decydując się na realizację programu „ABC empatii”, kształtujemy społecznie potrzebne postawy, będące jednym z filarów dobrostanu człowieka, stanowiącym o jego zdrowiu.

mgr Sylwia Bloch

– nauczyciel-konsultant, dyrektor Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku

Odpowiedzi do testu konkursowego „Szalik, czyli Wisława Szymborska dla dzieci”

1. C
2. Marychna
3. Prawda
4. A
5. B
6. C
7. Prawda
8. Kałuże
9. A
10. Organizowano tajne komplety.
Nauka odbywała się w domach,
serwowano herbatę i ciastka, aby
ukryć prawdziwy powód spotkań.
(wariant odpowiedzi)
11. Fałsz
12. Fałsz
13. B
14. Głowie
15. B
16. Fałsz
17. B
18. B
19. Prawda
20. Przymiotniki

INTERNETOWE CENTRUM INFORMACJI W RYBNIKU

W Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej znajdują się 4 komputery i urządzenie wielofunkcyjne (drukarka i skaner). Korzystanie z Internetu i pakietu Microsoft Office jest bezpłatne.

CZYTELNICZY

Z zasobów biblioteki korzystają nauczyciele, studenci oraz wszyscy zainteresowani problemami oświaty i kształcenia.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-METODYCZNA:

- promowanie edukacji czytelniczej, medialnej,
- wspieranie nauczycieli w realizacji ścieżek edukacyjnych,
- edukacja regionalna, europejska, ekologiczna.

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO- -BIBLIOGRAFICZNA:

- opracowanie wykazów nowości, opracowanie zestawień bibliograficznych,
- przygotowanie wystaw tematycznych i okolicznościowych.

ZAPRASZAMY DO KORZYSTANIA ZE ZBIORÓW I OFERTY ORAZ WSPÓŁPRACY

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Rybniku

ul. Chrobrego 27
44-200 Rybnik
tel.: 32 422 20 59

e-mail: pbwrybnik@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl/rybnik

Godziny otwarcia:
pon.-czw.: 8.00–18.00
pt.: 8.00–15.00
sob.: 9.00–13.00

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4a

tel.: 32 424 74 72
info@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl